

TÄVLING: VINN ETT AV 50 FINA PRISER

BYGGNADS ARBETAREN

De väcker LIV
i vikingastad

Därför väljer
BYGGARE
kul namn

11 000 redo ta
BYGGJOBB

ALLT OM
BYGGNADS
KONGRESS

KORT-KORT VINNERTEST

KORTAST BÄST NÄR BOSSE OCH TOMMY PROVAR SHORTS

Kenneth Petterson
chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-728 49 70
070-607 56 97
k.p@byggnadsarbetaren.se

Anki Wetterstål
debattredaktör
08-728 49 71
070-664 49 00
a.w@byggnadsarbetaren.se

Jenny Berggren
allmänreporter
08-728 49 73
070-280 25 35
j.b@byggnadsarbetaren.se

Katarina Connheim
allmänreporter,
nyhetsansvarig
08-728 49 87
070-627 60 84
k.c@byggnadsarbetaren.se

Nina Christensen
allmänreporter
webbansvarig
08-728 49 79
070-246 87 06
n.c@byggnadsarbetaren.se

Ingemar Dahlkvist
arbetsrätt, löner
08-728 49 72
070-607 56 91
i.d@byggnadsarbetaren.se

Margite Fransson
arbetsmiljö, hälsa
08-728 49 74
070-607 56 89
m.f@byggnadsarbetaren.se

Cenneth Niklasson
allmänreporter
08-728 49 76
070-607 56 92
c.n@byggnadsarbetaren.se

Anki Sydegård
reportageansvarig
08-728 49 77
070-607 56 87
a.s@byggnadsarbetaren.se

TS-kontrollerad
upplaga 2005: 131 600

Telefon: 08-728 49 00

Postadress: 106 32 Stockholm

Besöksadress: Hagag, 2, 4 tr, Sthlm

Adressändring, medlem i Byggnads:
Kontakta din lokala avdelning

Prenumeration: edb, telefon 08-
619 35 93 **Pris, helår:** 297 kr

Annons: Swartling & Wrangling Media,
telefon 08-545160 67

Repro: Grafit

Tryck: Sörmlands grafiska, Quebecor

TEST

KORT-KORT FÅR FLEST RÖSTER PÅ BYGGET

Sex par byggshorts, ett par piratbyxor
och en kilt har testats på ett
stockholmsbygge. Och de kortaste
brallorna får högst betyg.

SID 34-37

TÄVLING: LETA REDA PÅ BYGGLANDSLAG

SID 28

HJÄRNSKADAD EFTER FALL FRÅN STEGE

SID 14-15

EXTRA: ALLT OM BYGGNADS KONGRESS

SID 18-27

SMÅ FIRMOR DÄRFÖR VÄLJER BYGGARE KUL NAMN

SID 16-17

BIRKA

DE VÄCKER LIV I VIKINGASTADEN

SID 8-13

11 000 kan ta byggjobb direkt

BYGGNYTT/ Det råder inte någon brist på kompetenta byggnadsarbetare i landet, enligt
en kartläggning från Ams. Däremot bor inte de arbetssökande där jobben finns. SID 29

DEBATT SID 4-5

"Klarar ombudsmän att ha två jobb?"

"Är det så att våra ombudsmän ska ägna mer
tid åt politiken än det uppdrag de är anställda
av medlemmarna för?" skriver Undrande.

GREJER & GREPP SID 42

Den klättrar med tung last

Svensktillverkad kärra hjälp i trappor.

BYGGFOLK SID 40

Byggpris för läskiga foton

BYGGFOLK SID 38-39

Simon satsar på att vinna sjörodd

Tävlingen går ut på att ro över
Sveriges näst största sjö, Vättern.
En av dem som vill vinna är snickar-
aren Samuel Johansson.

5 TV &

5 BYGGNADSVÅRD SID 7

Linda gör tv om byggvård

MÖTEN & SÄNT SID 41

SISTA ORDET SID 43

SOMMARKRYSS SID 46-47

FRÅGAN

Tänker du jobba i shorts i sommar?

Tommy Philipsson, 50, snickare, Linköping

– Ja, när det är varmt gör jag det om jag kan. Det beror på vad man jobbar med. Ibland är man tvungen att stå på knä och då är det ingen höjdare med shorts. Risken finns att man sätter knät på en skruv eller rispar sig på någon spik. De yngre använder oftare shorts än de lite äldre.

Magnus Åkerman, 27, snickare, Malmö

– Jag brukar vika upp mina långbyxor. Men jag har också ett par snygga snickarshorts om det blir riktigt varmt. Jag har stålben, så jag är inte rädd för att riva mig på spikar eller annat. Ligger man på knä kan man inte ha shorts. Jag brukar raka benen för jag gillar inte håriga ben. Så ingen kan klaga på att de är håriga.

Rolf Danielsson, 59, golvläggare, Växjö

– Nej. I och med att jag är golvläggare måste man ha långbyxor med knäskydd. Annars skulle jag kunna tänka mig att ha shorts för det blir ju ganska varmt med långbyxor. Men på fritiden använder jag shorts. På bygget där jag jobbar ser jag många elektriker som jobbar i shorts.

Ska ombudsmännen sitta på dubbla stolar?

● Jag håller med Hans Tilly om att Byggnads är ett politiskt fackförbund, nämligen att det är viktigt att utnyttja sin demokratiska rättighet att gå och rösta. Att vara passiv är inte bra, oavsett vilken åsikt man har så ska man stå för den och rösta på det man tror på i valet.

Att byggnadsarbetarnas röster ska höras i debatten är också rätt.

Men jag ställer mig frågan: Är det så att våra ombudsmän

ska ägna mer tid åt politiken än just det uppdrag de är anställda av medlemmarna för? Kan man verkligen arbeta helhjärtat med båda uppdragen utan att det ena tar stryk?

Verkligheten visar uppenbarligen att flera av ombudsmännen inte klarar av det.

Ska fackföreningarna fortsätta att vara trovärdiga för sina medlemmar, både politiskt och fackligt, bör man nog tänka om.

UNDRANDE

Facklig tid utnyttjas dåligt

● I dessa tider, när medlemsantalet bara sjunker och facket går på och tjarar om hur viktigt det är att vi informerar våra icke-medlemmar, är det då inte dags att avdelningarna gör sitt?

Så länge jag kan minnas har vi på Peab i Jönköping haft två UVA-möten (möten enligt Utvecklingsavtalet i byggindustrin, red:s anm.) om året à två timmar.

Mötena börjar med att första timmen har företaget, då de informerar om sysselsättningslä-

get, anbud, prognoser etc. Inget av fackligt intresse i mina ögon.

Vid det sista mötet vi hade gick timme två, då endast facket medverkar, åt till att lyssna på en central MB-ledamot som informerade om Peabs nya ordning och säkerhetsbestämmelser. Alltså fick Peab sin del av kakan under timme två också. Till råga på allt med hjälp av en MB-ledamot. Snacka om att missköta UVA-tid.

Detta blir, enligt mig, två timmars företagsinformation. Den

som vill kan ju roa sig med att räkna på hur mycket det blir som facket sponsrar Peab med: i Jönköping finns det cirka 160 hantverkare x 5 timmar x 300 kronor + moms.

Kom inte och säg att vi ska ragga medlemmar åt er när ni missköter tiden till information så till den milda grad. Jag ska väl inte behöva tala om att Jönköpingsavdelningen begår avtalsbrott, enligt UVA har vi rätt till fem timmar om året per gubbe.

MISSNÖJD PEABARE

Lärlingar duger bara på sommaren

● Brist på arbetskraft? Jag läste på debattsidan i Byggnadsarbetaren nr 9 ett inlägg från "Förvirrad snickarlärling". Vilka företag söker arbetskraft? Jag har varit/är vuxenlärling, snickare, sedan 2003. Jag har fått precis samma bemötande, i tre år!

Jag har haft jobb under sommarhalvåret de senaste tre åren,

men vinterhalvåret är kämpigare.

Det verkar vara så att en lärling, den går bra att stoppa in när de andra gubbarna ska ha semester.

Man kan ju undra, när ska det vända?

FÖRVIRRAD

(VUXEN)SNICKARLÄRLING NR 2

BODTOMTEN

– Tur att flintasteken är billig nu när semesterlönen kommer efter semestern ...

www.byggnadsarbetaren.se

SKRIV TILL OSS - VI BJUDER PÅ PORTOT!

Adressen är Byggnadsarbetaren, Svarspost 110455302, 110 19 Stockholm. Du behöver inte sätta på något frimärke. Ring 08-728-49-00 Faxa 08-728-49-80 E-posta redaktionen@byggnadsarbetaren.se

Glöm inte uppge namn, adress och telefonnr (som hemlighålls mellan dig och redaktionen om du använder signatur).

Vem frågar efter yrkesbevis?

Fyra av fem byggnadsarbetare är stolta över sitt yrke, visar en enkätundersökning från Byggnads utredningsenhet, som presenterades inför kongressen förra veckan. Allra stoltast är de som kan visa upp ett yrkesbevis som kvitto på sina kunskaper.

Desto märkligare är det då att bara var fjärde fått frågan av arbetsgivaren om de har ett sådant.

Av det kan man dra slutsatsen att yrkesbevis, och betyg i största allmänhet, är viktigare för den som har kämpat sig till betyget än som urvalsinstrument när man söker jobb.

För många är vägen dit onödigt lång. Det krävs att man har arbetat 6 800 timmar, vilket motsvarar fyra års heltidsarbete för att få ut sitt yrkesbevis, eller två års heltidsarbete efter bygglinjen.

Trots att byggbranschen går på högvarv har lärlingar svårt

att få jobb. Något lättare går det nu under sommaren när de är välkomna som sommarvikarier. Men till hösten blir det kalla handen för många som vill arbeta ihop till den tillsvidarebiljett i branschen som yrkesbeviset ändå ger.

Ofta får vi höra att det är brist på byggfolk, och att det kommer att bli ännu värre. Därför är det

en självklarhet att de unga, som vill bli byggnadsarbetare, också får chansen att gå hela vägen och få de lärlingstimmar som krävs.

Hur det står till med den omtalade bristen kan man fråga sig efter att ha tagit del av den kartläggning, som Ams presenterade samma vecka som Byggnads kongress inleddes.

Minst 11 000 byggnadsarbetare i landet kan ta jobb direkt. Problemet är att de inte bor där jobben finns, vilket i och för sig inte är någon nyhet när det gäller byggbranschen.

Läs mer på Byggnytt, sidorna 29-33. På sidorna 18-27 rapporterar vi ifrån Byggnads kongress, som avslutades den 18 juni. Trevlig sommar!

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

Nästa tidning kommer den 17 augusti. Men på vår hemsida hittar ni byggnyheter, samt årets utgåvor av tidningen som kan skrivas ut med en dator.

annons ejendal

TILL VEM? Byggnadsantikvarien och hantverkaren **LINDA LINDBLAD, 26 ÅR.**

VARFÖR? Syns i tv under sommaren som **PROGRAMLEDARE I**

UTBILDNINGSRADIONS "SE OM DITT HUS" om att renovera gamla hus.

"VAR INTE BLIND FÖR PRIS- LAPPEN NÄR DU BYGGER"

1 Vad vill du främst förmedla i programmet?

– Det är nog helhetstanken. Att det inte bara är själva byggögonblicket som är viktigt, utan att det handlar om att leva och bo. Man ska ta reda på vad man tycker om med huset och var det sitter så att man kan bevara det vid en renovering, eller få med det om man bygger nytt.

2 Vad har du själv för favoritprogram på tv?

– Mitt i naturen är en klassiker.

3 Du tycker inte att det gått lite inflation i program där man ska lära sig att bygga om hemma?

– Jag har inte sett så mycket av de andra, men vad jag har förstått så handlar de mer om inredning. Det här ska handla om tekniker, och om vad som finns inne i vägarna. Jag hoppas att det kan bli en parallell till de andra programmen, inte en upprepning.

4 Ska programmet vara så mycket en instruktion att man kan ge sig på att restaurera sitt hus efter att ha tittat?

– Nej, det är inte syftet. Man ska få en del frågor besvarade, och bli nyfiken. Men man blir inte målare av att se målarprogrammet. Däremot kommer studieförbund att ha kurser i byggnadsvård i anknäpning till programmet.

5 Hur ser du på att du kommer att bli igenkänd från tv på stan?

– Det kommer nog att bli anorlunda. Men jag bor i en liten by i Dalarna själv, och där vet ju alla redan vem jag är. Så det är klart att jag har funderat på det, men jag tror inte att det blir någon jättegrej.

Linda Lindblad leder renoveringsprogram i tv i sommar.

FRÄCKISEN

Lille Martin, 5 år, kommer in till middagen efter att ha lekt med sina kompisar. Han tittar fundersamt på sina föräldrar och frågar:

– Vad heter det när man ligger på varandra?

Föräldrarna tittar på varandra och mamman föreslår försiktigt:

– Menar du att man kan säga att man älskar med varandra?

– Nej! Svarar Martin.

Pappa gör ett försök:

– Kanske har du hört att man kallar det för samlag ...

– Nej! Svarar Martin bestämt.

Föräldrarna ser på varandra och börjar tycka att situationen blir lite pinsam.

– Nu vet jag! utropar Martin. Det heter ju våningssäng!

1 Har du något eget renoveringsobjekt som du jobbar på?

– Ja, jag har en 20-talsvillan som jag bor i och restaurerar.

2 Vad har du själv lärt dig om byggnadsvård under arbetet med programmet?

– Framför allt hur mycket kunskap en hantverkare kan ha. Det är så bred kunskap som varje skrå har. Det är viktigt med lärlingar för att bevara den, i dag är ju utbildningarna mer allmänna.

3 Är det främst av estetiska eller andra skäl som man ska gå varligt fram med gamla byggnader?

– Det finns massor av orsaker. Om man tittar på gamla hus så har vi många olika byggtraditioner. I dag är allt standardiserat, det finns inte någon lokal skånsk tradition. Att försöka hålla kvar de lokala skillnaderna ger en mångfald som visar Sverige, och platsens historia. Dessutom är ju byggtekniken från början vald för att den fungerar bra på just den platsen.

4 Vad är viktigast att tänka på när man restaurerar gamla hus?

– Man ska tänka på vad man har. Det blir bäst resultat när man tar hänsyn till det, när man bott in sig först.

5 Vilka är de vanligaste misstagen som hemmasnickare gör när de renoverar sina egna hus?

– Kanske att man är blind för prislappen vid byggtillfället. Att man bara tittar på vad det kostar precis då, inte vad det kommer att kosta att underhålla sedan beroende av hur man gör.

JENNY BERGGREN

Snickaren Magnus Sjöholm justerar spåret i en stolpe där de huggna stockarna ska ligga. Den byggnaden ska bli en rekonstruktion av ett vikingatida bronsgjuteri.

YXHUGG VÄCKER VIKINGASTADEN

En törnrosasömn på mer än 1 000 år är på väg mot sitt slut. Men det är inte en kyss, utan yxslag och kroppsarbete som håller på att väcka den vikingatida handelsplatsen Birka till liv. Två vikingahus är först ut i en satsning som förhoppningsvis ska sluta med att Björkö får tillbaka sin vikingaby. "Vi bygger med samma metoder och tidsenliga verktyg. I princip använder vi bara yxor", säger snickaren Magnus Sjöholm.

TEXT CENNETH NIKLASSON FOTO ELISABETH EDÉN

Besökare på Björkö får gå in på byggarbetsplatsen och ställa frågor till snickarna. Här är det en flicka från en skolklass som tittar fram, eller är det en ande från någon av de 3 000 gravar som finns på ön?

Klonk, klonk! Det är lätt att hitta till arbetsplatsen. Det är bara att följa ljudet efter yxor som arbetar. Det är Stig Nilsson, 62 år från Offerdal i Jämtland som klyver stockar som senare ska bilda bastanta väggar. När den skarpa eggen formar stockarna flyger det flis åt alla håll. Den växande högen med trävita spån avslöjar att arbetet pågått några veckor.

Ett yxkast därifrån står det mer konkreta resultatet av några veckors jobb – två halvfärdiga vikingatida hus. Än så länge utan tak, men vass är på väg från andra sidan Östersjön.

– Husen här på Björkö är de äldsta som jag varit med på. Det är väl tänkt att de ska vara från slutet av 800-talet, säger Stig Nilsson.

Han började som timmerhuggare i de jämtländska skogarna när han var 14 år. Så småningom började han i byggsvängen och för 20 år sedan gled hantverket alltmer över till att restaurera gamla byggnader – bland annat kyrkor.

Tillsammans med snickarna Magnus Sjöholm, 55 år, från Fide på Gotland och Thomas Hagaeus, 29 år, från Göteborg har han påbörjat det första steget i att återskapa Birka. Eller i alla fall en del av handelsplatsen, så att det blir lättare för besökare att skapa sig en bild av hur platsen såg ut under sina glansdagar. Alla tre har tidigare erfarenhet av att restaurera gamla byggnader. Mag-

nus Sjöholm, som agerar som någon slags vikingatida lagbas, har varit med och restaurerat flera historiska byggnader i landet.

Husen som tillverkas nu rekonstrueras efter fynd som gjordes av arkeologen Björn Ambrosiani vid utgrävningar på Björkö i början av 1990-talet. Utgrävningarna gjordes i den så kallade Svarta jorden där handelsplatsen låg. Bland annat hittade man rester av en byggnad som varit ett bronsgjuteri. Just detta gjuteri är en av de byggnader som just nu återuppförs.

Magnus Sjöholm och Björn Ambrosiani har tillsammans tagit fram modeller och ritningar som ligger till grund för husen. Men de arkeologiska fynden är mycket begränsade. På Björkö har man i princip bara hittat spår av stolphål. Det är inte mycket att gå på. Men med erfarenhet från andra fynd – inte minst från några andra nordeuropiska länder där det finns betydligt bättre bevarade byggnader – går det att göra vissa antaganden.

– Ritningarna är bara en grund, men vi tvingas ofta anpassa oss till verkligheten när vi väl bygger. Eftersom vi bara använder gammaldags verktyg som fanns på den tiden så blir vissa uppgifter svårare. Till exempel så kan stolphålen hamna lite hur som helst beroende på om det finns stora stenar eller berg i marken. Vi måste anpassa oss mycket mer till naturen än vad dagens moderna byggare gör, berättar Magnus Sjöholm.

Stig Nilsson lärde sig att hantera en yxa som 14-åring. Med sin fina yxteknik och stora skägg ser han ut som en viking. Det enda som fattas är att han byter ut mössan mot en vikingahjälm.

Husen som byggs nu är ett helt i trä; ett skiftesverkshus med robusta träväggar och vasstak, ett med trästomme, men med ytterväggar av flätade vidjor, som sedan ska täckas med en blandning av lera, sand, halm och kanske gödsel.

Just när de tre snickarna håller på att resa en grov stolpe tvingas de plötsligt avbryta arbetet. En skolklass från mellanstadiet väller in på arbetsplatsen. Vad bygger ni för nåt? Varför gör ni det? Är yxan farlig? Snickarna svarar så gott de kan.

– Vi bygger ett vikingahus.

– Vi försöker ta reda på hur de byggde på den tiden och så kan folk komma hit och titta på hur vikingarna bodde.

– Nej. Yxan är inte farlig, men den är jätteväss.

En tanke med bygget är att de som reser till Björkö och Birka ska kunna gå in på byggarbetsplatsen och följa utvecklingen. Något som snickarna tycker är roligt.

– Det är en viktig del. Många är nyfikna och ställer frågor. Men det är bara under en kort stund under dagen, så vi hinner med byggandet ändå, säger Thomas Hagaeus.

Efter en kort stund går barnen vidare på sin rundtur. Arbetet fortsätter. Thomas Hagaeus tar fram ett bryne och slipar en av yxorna, som under vikingatiden var det modernaste verktyget. Det enda verktyg från den tiden som faktiskt används än i dag. Som spett

”När vi kommit fram till en lösning kan vi åka och titta på arkeologiska fynd och se om vi kan se spår efter liknande lösningar.”

nyttjar de grenar och hamrar gör de med träklubbor som de huggit till med yxan.

– De flesta klubborna håller bara någon dag, men det gör inget. Vi tillverkar en ny på tio minuter, säger Thomas Hagaeus.

De använder alltså inga elverktyg eller moderna sågar. Även om frestelsen måste vara stor ibland. Eftersom de inte heller får använda vattenpass tvingas de väga in huset med andra metoder.

– Vi brukar titta ut efter

horisonten. Det går rätt bra, även om horisonten här bryts på flera ställen. När vi kontrollerade huset efteråt med passet såg vi att det lutade med 2,5 centimeter på tio meter. Det är godkänt. Att loda är enklare. Där har vi en felmarginal på fem millimeter på en stolpe som är några meter, säger Magnus Sjöholm.

En fråga som snickarna och arkeologerna ofta diskuterar är hur noggranna vikingarna var när de byggde. Troligen ville de ha

husen hyfsat raka eftersom det är lättare att bygga då. Men hur tätt var det mellan de huggna stockarna i väggen och jobbade de länge med finliret för att få millimeterpassning?

– Vi tror att vikingahusen hade en kort livslängd. Troligen stod de i 15 till 20 år innan de började ruttna bort. Eftersom husen hade så kort livslängd är det osannolikt att de överarbetades. Det handlade nog mest om att få tak över huvudet. När det sedan ruttnat så byggde de nytt. Det finns i alla fall inga belägg för att vikingarna behandlade virket med tjära eller något annat, säger Magnus Sjöholm.

De rekonstruktioner som byggs nu kommer även de att byggas utan att träet får någon skyddande behandling. Är det vikingahus så är det.

En nyhet vid detta projekt är att hantverkarnas arbete ska bidra till att öka förståelsen för hur vikingarna byggde sina hus. Tidigare har arkeologerna med sin kunskap från utgrävningar stått för kunskapen om hur husen var konstruerade på den tiden. Sedan har snickarna vid rekonstruktionen utgått från deras beskrivningar. Men nu används alltså en ny metod. Den bygger på att hantverkare, som har viss kunskap om äldre byggtekniker och uppför hus med samma sorts verktyg som då, själva kommer fram till samma konstruktionslösning som vikingarna.

– Vi ställs hela tiden inför problem som vi löser som hantverkare. Precis som snickarna på vikingatiden. När vi kommit fram till en lösning kan vi åka och titta på arkeologiska fynd och se om vi kan se spår efter liknande lösningar. Det är mycket enklare att hitta om man vet vad man ska leta efter, säger Magnus Sjöholm.

Han tycker att hantverkarna är underskattade som kulturbärare.

– Deras erfarenhet förs vidare generation för generation. Och av deras byggteknik kan vi avläsa varifrån de fått sina influenser och vilka verktyg som de använt. Det är viktig information

Magnus Sjöholm nämner att det i Sverige under Birkas era var populärt att bygga så kallade långhus, men på Birka har utgrävningarna visat att det fanns helt andra typer av hus som påminner mer om de byggnader som hittats i bland annat Tyskland och Polen.

– En slutsats som går att dra av det är att det kom hit en hel del hantverkare från andra länder. De hade naturligtvis andra byggmetoder som de tog med sig.

Bakom vikingaprojektet står Riksantikvarieämbetet och högskolan på Gotland. Där påbörjas till hösten en högskoleutbildning med inriktning mot historiska byggtekniker. Den praktiska delen kommer att förläggas till Birka. Enligt planerna ska de elever som börjar i höst bygga två nya hus nästa sommar. På sikt hoppas man på ett 40-tal hus. Inledningsvis står Strömma Kanalbolaget – som sköter båttrafiken ut till Björkö – för finanserna.

– Som vanligt så handlar sådana här projekt mycket om pengar. Någon måste betala, men jag tycker att man ska sätta ett högt värde i att vi får veta mer om hur vikingarna hade det och hur de byggde sina hus, säger Magnus Sjöholm.

Klockan tre på eftermiddagen går sista båten in till stan från Björkö. Då får snickarna arbetsfrid. Nere vid hamnen åter ungarna glass och fröknarna räknar oroligt in skocken. Några vuxna går och shoppar vikingaprylar. När båten kommer fylls den snabbt innan den glider iväg.

På Björkö fortsätter den nya än så långa sömndruckna tiden. De som sitter i aktern kan se det tydligt – eggen från en yxa blänker till bakom några björkar. ●

BIRKA FÖRSVANN PLÖTSLIGT EFTER 300 ÅR

● **Birka var en vikingatida handelsplats på ön Björkö i Mälaren. Handelsplatsen – som var Sveriges första stad – tog sin form i slutet av 700-talet då ett större samhälle byggdes upp på ön.**

De fornfynd som gjorts på ön skvallrar om att platsen var en

viktig knutpunkt för handeln mellan västra och östra Europa. Handel bedrevs med flera andra stora handelsplatser runt Östersjön och även med mer avlägsna platser. På Björkö har man hittat fynd som kommer ändå från Kina.

När Birka blomstrade som mest bodde troligen mellan 500 och 1 000 personer på ön. De

levde i ett samhälle med stark hierarki och stora skillnader mellan både klass och kön. Utgrävningarna har visat att birkaborna gärna åt revbensspjäll och oxsvans, men också gädda, gös och strömming. Sitt bröd bakade de på vete och ärtor.

Birka försvann lika plötsligt som det uppstod. Kring år 970

upphörde handeln. Det kan handla om att handeln flyttades till Sigtuna, som grundades vid denna tid. En annan förklaring kan vara att det blev svårare att ta sig in till Birka. Landhöjningen, i kombination med att större skepp börjat användas, kan ha påverkat möjligheten att komma dit vattenvägen. ●

Ett strömvabrott skulle aldrig ge snickarna Thomas Hagaeus, Magnus Sjöholm och Stig Nilsson några problem. Ge dem varsin yxa och en skog så bygger de snabbt upp en ett hus.

HJÄRNSKADAD EFT

STEGAR SKA **INTE** ANVÄNDAS

- 1** På de flesta byggjobb.
- 2** Vid monteringsjobb.
- 3** På ojämnt underlag.
- 4** Om du måste använda båda händerna för att hantera ett verktyg eller maskin som till exempel en bormaskin, bultpistol eller liknande.
- 5** Om du ska hantera något tungt eller stort.
- 6** Om du ska göra något som tar lång tid.
- 7** Om stegens glidskydd inte är hela.

Regler om stegar finns i arbetsmiljöverkets föreskrift om stegar och arbetsbockar

STEGAR **FÅR** ANVÄNDAS

- 1** Om den kan stå säkert och är typkontrollerad eller certifierad.
- 2** Som tillträdesled om man kan förflytta sig säkert.
- 3** Vid kortvariga arbeten, byte av trasiga lampor, städning, enstaka monteringsjobb, utbyten och justeringar.
- 4** Om riskerna är så små att en annan, säkrare utrustning inte är befogad.

Vid arbete från stege eller arbetsbock får man bara använda verktyg eller arbetsredskap som kan hanteras säkert. Fråga dig alltid vilket hjälpmedel som är bäst före ett jobb. Ofta kan stegar planeras bort.

"Något av det värsta är att jag inte kan känna doften av kaffe", säger Sture Spänning, som föll från en stege. Han fick flera skador på hjärnan som syntes på röntgen, men han har börjat återhämta sig.

ER 2-METERSFALL

Stegar stor fara på bygget/ "Jag har fortfarande inget minne av de tre första veckorna efter olyckan", säger rörmontören och svetsaren Sture Spänning. Han arbetade från en stege som gick av – föll och skadades allvarligt.

TEXT MARGITE FRANSSON FOTO ANNA SIMONSSON

Aldrig hade han tänkt att en stegolycka skulle få sådana konsekvenser. Det har påverkat honom både i stort och smått. Sture bjuder på kaffe hemma i Södertälje.

– Något av det värsta är faktiskt att lukten har försvunnit. Bara detta att aldrig kunna känna doften av kaffe. Han fick genom olyckan tre skador på hjärnan som syns på röntgen. Han har också fått en blodpropp, både syn och hörsel har blivit sämre. Han hade tinnitus på ena örat och när han föll fick han tinnitus även på det friska. I dag har han inget minne av de tre första veckorna efter olyckan. Då klarade han inte av att ta hand om sig själv ens.

– Jag var som helt borta under den tiden, berättar han.

– Mina döttrar tog det fruktansvärt hårt. De undrade nog om jag någonsin skulle bli normal igen.

Sture var utlånad från Bravida till ett bygge i centrala Stockholm där han arbetade åt rörföretaget JSB Rör. Han minns inget alls från dagen när olyckan hände. Han kommer inte ihåg att han gick till jobbet. Enligt polisrapporten stod han på en två meter hög aluminiumstege och svetsade några rörledning i taket. Plötsligt vek sig stegens ena stödben. Han föll handlöst och slog bakhuvudet i betonggolvet.

– Jag tycker det är dåligt när man kommer ut och måste an-

vända material som inte ens håller, säger han.

I dag skulle Sture inte gått upp på en vanlig stege och jobbat på det här sättet. Utan krävt en saxlift eller en trappstege.

Men ofta, menar han, kommer byggnadsarbetarna ut och ställs inför fullbordat faktum. Jobbet ska göras och på plats finns bara en dålig stege till hjälp, trots att det finns alternativ som liftar och ställningar. Men att använda stege kan strida mot regelverket. Det medför onödiga risker för att man ska falla och det innebär ofta usla arbetsställningar.

Sture Spänning, som kommer från Södertälje, är 65 år och har aldrig skadat sig förut. Fall från stege ger ovanligt långa sjukskrivningar. I medeltal är man sjukskriven 50 dagar efter en stegolycka, det är 20 fler dagar än medeltalet för arbetsolyckor.

Cirka 700 olyckor med stegar rapporteras varje år från arbetslivet till arbetsmiljöverket. Många svåra stegolyckor händer när stegarna glider nertill rakt ut. Ett vanligt problem är att glidskydden skadats. Att stegen glider i sidled i toppen är den näst vanligaste orsaken. För trappstegar är den vanligaste orsaken att de välter.

Sture har tröttnat på att gå hemma. Han tänker komma tillbaka och jobba tills han är 67 år. I fortsättningen vägrar han dock att jobba från farliga stegar.

– En sådan här olycka ska inte få hända, säger han. ●

Skulle du ta jobb ho

Klurigt värre när byggare väljer namn

Stickor & Spån, Karlsson på taket och Riviära. Firmor i byggbranschen kan ha finurliga namn. "De enda som tyckt att det är larvigt är sådana som själva har byggfirmor med tråkiga namn", säger Göran Romare som kallat sin firma Spikrakt.

TEXT ANDERS RÖRBY OCH ANKI SYDEGÅRD ILLUSTRATION NINNI OLJEMARK

Byggbanschen håller sig oftast till de gamla hederliga namnen: det är Anderssons Bygg hit och Blomqvists Byggservice dit. Men under senare år har någonting börjat hända och många är i samma klass som frisörsalongerna, som kan heta sådant som Hår och Häpna, Lady och Kalufsen och Hair Rock Café.

Bland dem som skojar till det lite är en syftning på dimensioner, verktyg och material ganska populärt; Tvåtumfyr, Hammarslaget, Tumstocken och Plankans Bygg.

Göran Roman från Huskvarna har firman Spikrakt.

– Jag funderade i ett års tid innan det klickade till i huvudet. Det enda jag visste var att jag inte skulle ha ett namn som var tråkigt.

Göran säger sig ha fått mängder av positiva reaktioner. Flera som anlitat honom har berättat att de gjort det på grund av namnet.

– De tycker att det låter kul och så får de uppfattningen att jag är noggrann. De enda som tyckt att det är larvigt är sådana som själva har byggfirmor med tråkiga namn – "så där kan man väl inte heta".

Vissa firmor har lekt med ordet bygg som i

Byggsvängen och Byggeriet. I några fall skryter man lite lagom som hos Fint & Färdigt, Bravo Bygg, No. 1 Kneg, Duga Bygg och Golv & Väggen.

Slit & Släp låter som ett hårt jobbande gäng. Stickor & Spån får det att rycka i mungiporna. Frågan är dock om Kvists Byggnadsfirma är menat att vara lika roligt som det låter. Detsamma kan man undra om Borrman & söner och Lustig Byggnads.

Och killen som döpte sin firma till Fasan Bygg & Kakel efter gatan där han håller hus, tänkte kanske inte på att fasan inte bara är en fågel.

Även firmor som inte har hemorten i namnet kan skvallra om var man håller till. Golvpojarna kan knappast vara något annat än ett gäng goa gubbar från Götet och Takmasen hittar man inte helt förvånande i Dalarna.

Även utseendet kan inspirera. Den som anlitar Rödtoppens byggkonsult blir säkert förvånad om inte ägaren har flammande rött hår.

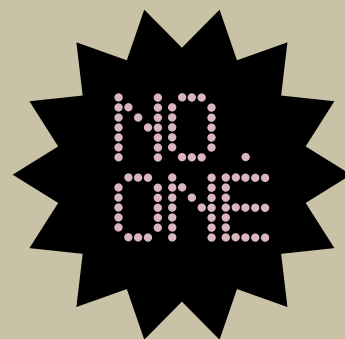
Men visst skulle byggbranschen kunna bli modigare.

Det finns fortfarande mängder med namn som väntar på rätt firma. Varför inte satsa på Ruffel & Säg eller Rörigt Värre? ●

BYGGFIRMOR HUSTOMTEN KONKURRERAR MED PLANKAN – FLER TOKIGA NAMN:

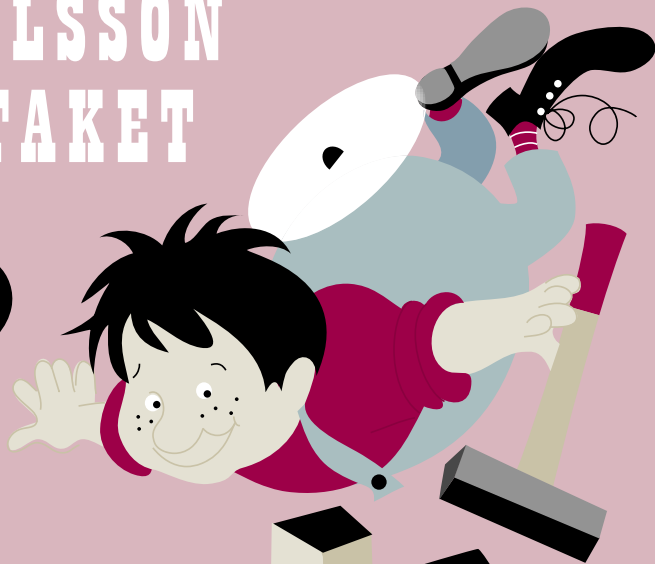
● Bröderna Bräder,	Byggnadsfirma,	● Riviära,	● KiloWattväktarna,
● Rita Räkna Bygg,	● Hammarslaget,	● Rivners,	● Bowlingbyggarna,
● Snickarboa,	● Tumstocken,	● Skönmålarna,	● Städax,
● Bjälklaget,	● Plankans Bygg,	● Lackat & Klart,	● Druttens entreprenad
● Högt och lågt,	● Spikrakt,	● Kake! Spektakel,	● No. 1 Kneg
● Snickarglädjen,	● Karlsson på Taket	● Fint & Färdigt,	● Tomtens Byggservice
● Nybyggarna,	● Hole in One – Riv och	● Stickor & Spån,	● Takmasen
● Hustomten,	Håltagning,	● Slit & Släp,	● Masens Måleri
● Tvåtumfyr,	● Krok & Spade	● Rödtoppens	● Golvpojarna
● Husknuten	Maskinuthyrning,	byggkonsult,	● Fasan Bygg & Kakel

SPIKRAKT

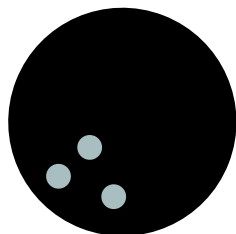
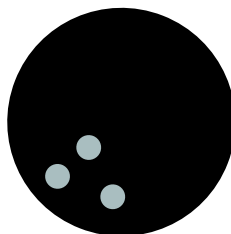
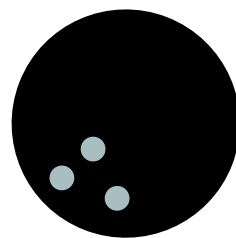

s de här firmorna?

KARLSSON
PÅ TAKET

KAKEL SPEKTAKEL

Kul namn tecken på säkerhet

● Micael Dahlén, docent vid Handelshögskolan i Stockholm är specialist på varumärken. "Firmanamn kan vara extra viktigt för mindre firmor, eftersom de inte har samma möjligheter att synas som större företag."

– Ett kul namn sticker ut, det får folk att haka till. Finns det 30 olika aktörer att välja mellan kan ett bra namn få folk att uppmärksamma just min firma.

Enligt Micael Dahlén utmanar ett klurigt namn sinnen. Det får oss att tänka till.

– Så är det med all reklam, ju mera man kan få människor att tänka till, desto bättre.

Blir det för klurigt finns dock risken att folk inte förstår kopplingen mellan namnet och det firman sysslar med.

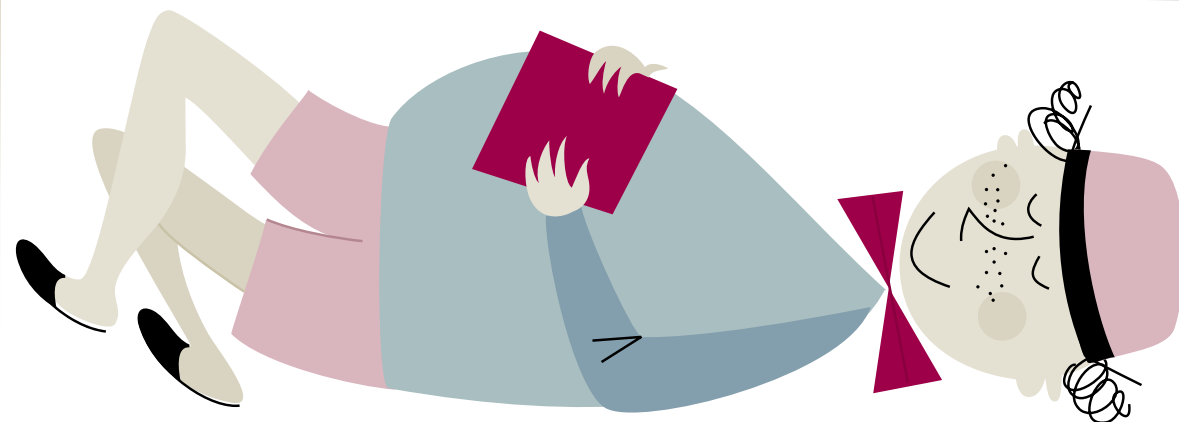
– Det ska finnas en tydlighet. Annars är det lätt att bli bortvald därför att människor inte är säkra på vad man står för.

Att ha ett humoristiskt namn kan signalera självförtroende.

– Det säger att "vi vet att vår produkt eller vår tjänst är så bra att vi kan kosta på oss att skoja till det" – everybody loves a winner. Företag som utstrålar mycket självförtroende brukar vi automatiskt tillskriva lite större kvalitet.

Finns det inte en risk att ett företag med ett skämtsamt namn betraktas som oseriöst? Inte direkt, menar Micael Dahlén. Men det säger något om storleken.

– När man ser ett sådant här namn förstår de flesta att det rör sig om en mindre firma. Men genom att heta som man gör kan man bli tydligare mot dem som vill anlita ett litet företag. ●

Mansväldet i Byggnads har brutits. Nu har den första kvinnan valts in i Byggnads förbundsfullmäktige. Det var en av de saker som hände under kongressen, som avslutades den 18 juni. Läs mer om beslut, debatter och fest på de följande sidorna.

FOTO ANDRÉ DE LOISTED

JESSICA FÖRSTA KVINNAN MED MAKT

Grattis, Jessica Andersson, du har valts in i Byggnads förbundsfullmäktige. Hur känns det?

– Tack. Det känns bra, men jag är fruktansvärt trött så här precis efter kongressen. Kvinnorna i Byggnads har flyttat fram positionerna nu. Jag tycker att det är stort, att de vågat tänka annorlunda i avdelning fyra, Helsingborg, när de nominerade mig till den posten.

Vilka frågor tänker du driva i förbundsfullmäktige?

– Kongressen beslutade att tillsätta en jämställdhetsansvarig på varje avdelning. En viktig sak är förstas att kolla så att det händer något med detta, så att det inte bara rinner ut i sanden. Det är inte bara för att jag är kvinna jag tycker att det är viktigt. Diskrimineringsfrågorna handlar ju också om etnisk tillhörighet, religion, handikapp.

Det var första gången du var kongressombud, blev det som du hade väntat dig?

– Jag hade nog väntat mig att det skulle vara en stelare tillställning, men det kändes väldigt avspänt. Det var lärorikt. Och det var bra att få lära känna byggnadsarbetare från andra avdelningar. Men det var också tufft, långa arbetsdagar.

Vilket var det viktigaste beslutet på kongressen?

Det tyngsta beslutet var nog höjningen av medlemsavgiften. Det var inget roligt beslut precis, men en stabil ekonomi är en trygghet för vårt förbund och för alla medlemmar. Ett beslut som var glädjande var att kongressen antog Jim Sundelins motion om föräldraförsäkringen.

Något beslut som var helt fel enligt din mening?

– Det fanns ett förslag om att utarbeta ett ackordssystem för byggstäderskor. Jag tycker att det var dåligt att förhandlingschefen Gunnar Ericson inte tog detta på allvar. Det finns visserligen redan en form av ackord för de städerskor som jobbar på beting, men jag tycker inte att det räcker. Det talas om resursbrist, men det här är en grupp som betalat medlemsavgift i alla år utan att få tillbaka särskilt mycket i plånboken. Det är payback time.

De kvinnliga ombuden under kongressen hördes och syntes mycket i talarstolen. Är den här kongressen ett trendbrott när det gäller kvinnors aktivitet i det svenska byggfacket?

– Det är självklart ett trendbrott. Men de frågor jag driver kommer inte bara från mig. Jag fick ju frågor med mig från min avdelning som jag drev, men även från det kvinnliga nätverket i Byggnads. Så visst är det så.

Din egen motion om att tillsätta en jämställdhetsansvarig på varje avdelning fick bifall.

– Ja, jag är nöjd, det var kul.

Kände du i allmänhet att du fick stöd för dina synpunkter på kongressen?

– Ja, jag fick mycket positiv support, både från killarna och tjejerna.

Är det en svår balansgång att få mycket medial uppmärksamhet och samtidigt försöka få med sig de vanliga "gubbarna"?

– Att Vanja Lundby-Wedin står och sjunger om mig, visst, det kan bli lite för mycket. Men samtidigt är det bra att få uppmärksamhet. Jag brinner också för andra frågor än jämställdhet, frågor som jag tagit med mig från min avdelning. Om jag bara hade stått och pratat om jämställdhet hela tiden, då hade det inte funkat.

NINA CHRISTENSEN

JIM, MATS, BJÖRN OCH JOHAN NYA I STYRELSEN

● Fyra nya i Byggnads förbundsstyrelse: Arnold Pettersson, Bygg 6:an Väst, Clas Nykvist, ekonomichef, Hans Tilly, ordförande, Leif Jansson, förbundssekreterare, Lars Karlsson, Bygg 9:an Norrköping, Jim Sundelin, Örnsköldsvik (ny-

vald), Thomas Gustavsson, andre förbundsordförande, Mats Engström, Mälardalen (nyvald), Gunnar Ericson, avtalssekreterare, Björn Schoug, Byggnads Malmö (nyvald), Johan Lindholm, Stockholm (nyvald), Lars Hildingsson, Sydost.

STARK STOLT TRYGG

**DET HÄR
ÄR JESSICA:**

Namn: Jessica Andersson

Ålder: 41 år

Yrke: vvs-arbetare/fastig-
hetsskötare

Övrigt: ordförande i sektion
sju, Båstad. Första kvinnliga
ledamoten i Byggnads för-
bundsfullmäktige.

AVGIFTEN HÖJS MED 15 KRONOR

● Byggnads ideella verksamhet går dåligt. Därför beslutade Byggnads kongress om höjd fackavgift med 15 kronor per månad 2007 och ett omfattande besparingsprogram på 20 miljoner kronor. Målet är att nå balans i ekonomin senast 2010.

Ett stenkast utanför Folkets hus på Norra Bantorget i Stockholm håller ett gäng byggnadsarbetare på med grundarbetet till ett nytt hotell.

Det är varmt; solen steker och tittar de bort mot Folkets hus kan de se hur Byggnads flaggor slokar. Därinne är det också svettigt. Drygt 200 kongressdelegater diskuterar Byggnads ekonomi. Debatten om budgetberedningen blir både lång och intensiv.

Ekonomichefen Clas Nykvist erkände från talarstolen att han var både spänd och nervös inför utgången. Han klargjorde tydligt att Byggnads har en god ekonomi, men att den ideella verksamheten visar på stort underskott.

Därför hade budgetberedningen tagit fram en rapport med flera åtgärder. Den mest omdebatterade blev den om höjd avgift till förbundet med 15 kr per månad för 2007 och sedan ett förslag på 3 kronor per år för 2008–2010.

Så här uttryckte sig Lars Lindström, snickare från Kisa:

– Om Clas är orolig för att presentera detta inför oss så är det ingenting mot vad jag känner när jag ska hem och presentera detta för mina arbetskamrater. Jag önskar att det gick att kлона Clas så att han kunde få vara med överallt när den här diskussionen ska tas upp.

Andra gick upp i talarstolen och begärde en större höjning. Bland annat Brian Hansen, ombudsman från Helsingborg, som ville se en höjning med 21 kronor för 2007.

Henry Larsson, kassör från Byggnads Pi-

teå-Skellefteå, undrade varför man tar till släggan när man ska höja medlemsavgiften och yrkade på en höjning med 9 kronor 2007. Betongarbetaren Martin Hallgren yrkade på en jämnare höjning med 6 kronor per år:

– På måndag ska jag möta 70 gubbar i gruvan i Kiruna. Jag kan inte motivera den stora höjningen av medlemsavgiften första året.

Men till slut – efter flera vöteringar – vann förbundsstyrelsens förslag. Det innebär att hel avgift till förbundet höjs med 15 kronor till 144 kronor per månad 2007. För dem som betalar halv avgift blir det nya beloppet 72 kronor per månad.

Även styrelsens förslag om stora besparingar vann gehör i församlingen. Totalt ska kostnadsnivån på förbundskontoret sänkas med 20 miljoner kronor fram till 2010.

Kongressen sa dock ja till ett tilläggsyrkande från Inge Johansson, betongarbetare från Segeltorp.

Han ville att förbundsstyrelsen regelbundet under kongressperioden ska redovisa vidtagna besparingar och kostnadsutvecklingen till förbundsfullmäktige.

Det blir alltså förbundsstyrelsen som beslutar om vilka besparingar som ska göras på förbundskontoret.

Ute vid hotellbygget fortsätter solen att bränna nere i gropen.

Det är mycket formsättning och en av armerarna är 50-åriga Mats Larsson från Stockholm.

– Jag tycker att höjningen är okej om alla från toppen ner till byggnadsarbetaren på bygget är med och betalar. Det handlar om att solidariskt dela på kostnaden. De på förbundskontoret kan säkert hålla igen på något och det är viktigt att de kommer ihåg att de representerar oss arbetare. De ska hålla sig på vår nivå.

CENNETH NIKLASSON

VAD TYCKER DU OM ATT FACKAVGIFTEN HÖJS?

Vad tycker du om att fackavgiften höjs med 15 kronor 2007 – och enligt en plan med tre kronor per år för 2008–2010 – och vad ska förbundet dra ner på när de ska spara 20 miljoner kronor?

Armeraren Mats Larsson tycker höjningen är okej om alla är med och betalar – från toppen till botten.

Bodo Lindberg, 53 år, armerare från Nyköping:

– Det är inga stora pengar. Måste de höja så måste de och 15 kronor per månad har ingen stor betydelse. När det gäller besparingen hoppas jag att de på förbundet använder sitt ömdöme och gör rätt besparingar.

Håkan Kindfors, 45 år, träarbetare från Nyköping:

– Det är ju växel-pengar och spelar egentligen ingen roll och vad de ska spara på vet jag inte. Jag vet helt enkelt inte vad de gör på förbunds-kontoret.

Christer Eriksson, 44 år, träarbetare från Trångsund:

– 15 kronor tycker jag inte är så jättestor-tigt som en engångshöjning. Det har nog de flesta råd med. Och de tre kronorna åren därpå kommer nog också att lösa sig. När det gäller besparningarna så har jag faktiskt ingen aning om vad förbundet ska dra ner på.

Thomas Koldrup, 40 år, armerare från Märsta:

– Jag har jobbat i Norge och tycker fortfarande att avgiften i Sverige är låg, men ska de höja så får de faktiskt börja arbeta mer. När det gäller besparingen på 20 miljoner så är det svårt att säga vad de ska spara på, men generellt så brukar det ju handla om att minska på antalet anställda.

HÅRDARE TAG MOT ARBETSMILJÖBROTT

● Nu tar Byggnads saken i egna händer och gör egna olycksutredningar vid svåra olyckor. Kongressen beslutade att fler försummelser i arbetsmiljön ska bli straffbara, brotten ska få högre bötesbelopp, arbetsmiljöföreskrifter föras in i kollektivavtal och mer resurser satsas på brottsutredningar.

Varje år händer flera tusen olyckor i byggbranschen och bara förra året dödades nio personer i byggolyckor. Men det är sällan ens svåra olyckor leder till en rättslig process i domstol. Ronald Nyberg, Linköping är regionalt skyddsombud sedan 25 år och har med frustration sett hur allvarliga fel lett till olyckor och svåra lidanden, utan att någon straffas.

– Men att människor dör på arbetsplatser får aldrig accepteras, säger han.

Rättssamhället ser mildare på arbetsmiljöbrott än på till exempel våldsbrott. Och det finns en okunskap om brott på arbetsplatser i rättssystemet.

– Det har visserligen blivit lite bättre genom utbildning av åklagare och polis. Men det går alldeles för långsamt, fortsätter Ronald Nyberg.

Kongressen höll med och sa ja till hans motion om att Byggnads ska driva på så att det införs fler straffsanktionerade föreskrifter inom arbetsmiljön. Fler försummelser ska alltså kunna leda till fällande domar.

– Jag tycker till exempel att det borde vara brottsligt att inte ha planerat arbetet på ett säkert sätt som hindrar olyckor, säger han.

Enligt motionen ska förbundet också arbeta för att bötes- och vitesbelopp höjs till mer avskräckande nivåer. I dag, menar Ronald Nyberg, är bötesbeloppen ofta så låga att ett oseriöst företag kan tjäna pengar på att ta ett eventuellt bötesbelopp. Risken att åka dit är dessutom liten.

Dessutom ska Byggnads arbeta för att vissa arbetsmiljöregler ska skrivas in i kollektivavtalet. Då kan Byggnads begära skadestånd och driva frågan om ett företag gör fel eller nonchalerar bestämmelserna.

– Då har vi möjlighet att agera, i stället för att stå och se på. Vi behöver ett vassare verktyg, säger Ronald Nyberg.

Han tycker det är rimligt att man oftare använder företagsbot och ger kännbara straff till hela företag, i stället för att straffa en enskild chef. Det är ofta systemfel och ekonomi som i slutändan leder till olyckor.

Jan Arvidsson (bilden), huvudskyddsombud på Skanska på arbetsplatsen vid Norra Bantorget:

– Jag tycker det är bra med fler straffsanktioner och att det blir högre böter så att det avskräcker. Olycksutredningar behöver prio-

riteras mer. Jag tror att stressen på bygget leder till många olyckor.

Vid flera allvarliga olyckor har Byggnads varit mycket kritisk till utredningar från såväl polis och åklagare, som arbetsmiljöverket. Man har varit besviken över att sanningen inte klarlagts och över att det aldrig blivit några rättsliga processer. Det gäller bland annat Helsingborgsolyckan, där två personer omkom och dödsolyckan på SSAB, där en ugnsmurare dödades. Vid Svinesundsbron omkom Jan Stanko 2002. Fortfarande är utredningen om olyckan inte klar.

Redan före kongressen tog Byggnads saken i egna händer.

– Nu tänker vi skaffa oss egna kunskaper genom att aktivt gå igenom allvarliga olyckor, berättar Byggnads arbetsmiljöombudsman Kjell Johansson.

Den första egna utredningen gjordes på Helsingborgsolyckan och en fortsättning sker med raset på en byggarbetsplats i Göteborg där en person dödades. Successivt kommer fler olyckor att utredas.

Det är inte ett försök att ta över rättssamhällets roll, men ett sätt att skaffa sig kunskap om olyckorna, kunskap som kan spridas vidare så att inga fler händer.

– Jag upplever också ofta att rättssamhället är dåligt på att ta till vara den kunskap som yrkesarbetare kan tillföra i en utredning. Men det ska vi göra, säger Kjell Johansson.

MARGITE FRANSSON

FORTSATT JOBB FÖR FÖRETAGSHÄLSA

● Företagshälsan fortsätter att engagera och berördes i många motioner. Byggnads ska verka för en central företagshälsa, typ gamla Bygghälsan. Det beslutade kongressen. Byggnads har tidigare försökt att driva igenom det. Men hittills har arbetsgivarna sagt nej. Förbundet ska också arbeta för ett centralt hälsoregister, dit alla företagshälsor ska rapportera hälsotillstånd och skador.

ANN-LOUISE VANN OM KOPPLINGSBEVIS

● På många arbetsplatser är kunskapen om koppling av last mycket dålig. Det innebär en livsfara och en oro för kranföraren, speciellt vid dolda lyft, om han inte kan förvissa sig om att lasten är kopplad av kompetent personal. Kongressen antog en motion från Ann-Louise Nilsson, Byggettan, som kräver utbildning och kopplingsbevis för att få koppla last. Utbildningen ska godkännas

av parterna och den som gått utbildningen ska få ett märke att sätta på hjälmen, så alla ser att personen har en godkänd utbildning.

– Äntligen. Detta har maskinförarna kämpat för i många år, sade hon efteråt.

KRAV PÅ LÄNGRE BYGGTID

● Pressade byggtider präglar alla. Längre byggtider och mindre stress, ska förbundet arbeta för beslutade kongressen. Det var diskussioner om uttrycket "längre byggtider". Förbundsstyrelsen ville från början inte ha det med, eftersom man ansåg att planering i många fall är viktigare än tiden. Men ombudet Robert Nilsson, Malmö, tog strid om krav på längre byggtider och fick med sig kongressen.

INGEN HAR STÄLLTS TILL SVARS FÖR OSKARS PAPPAS DÖD

● **Svinesund:**
Olyckan på
Svinesundsbron
när Jan Stanko föll
från en pylon och
dog, inträffade
i augusti 2002.
Hans son Oskar
(bilden) blev vittne
till dödsolyckan.
Hittills har i
princip inget
utredningsarbete
skett. Åklagaren
Barbro Jönsson
säger att det
behövs rättslig
hjälp från Tyskland
och Polen, vilket
hon ännu inte
ansökt om.
Eventuellt brott
preskriberas 2008.

● **Helsingborg:**
Vid olyckan i
Helsingborg i
september 2005
döddes 21-årige
Daniel Nilsson
och 61-årige
Björn Brandi.
Åklagaren lade ner
förundersökningen
tidigare i år.

● **Luleå:**
På SSAB dödade
ugnsmuraren
Robert Radvan
i juli 2003 när
han föll i en ugn.
Förundersökningen
lades ner två år
senare.

FOTO INGEMAR DAHLKVIST

UTAN GRÄNSER FÅR ARBETARE NYA PROBLEM

● **Gränslösa byggnadsarbeters villkor är ett stort och snabbt växande fackligt problem. Migrantarbetare utnyttjas, förnedras och hotas samtidigt som de används för att pressa lönerna i mottagarländerna.**

I Ryssland finns cirka 4 miljoner gästarbetare från andra länder i det forna sovjetimperiet. En och en halv miljon av dem arbetar på byggen.

– Det största problemet är att de inte får de löner de blivit lovade. Men dessutom trakasseras, hotas och misshandlas de av företag och bevakningsfirmor. Polisen trakasserar dem genom att riva sönder deras papper för att sedan kunna kräva dem på pengar. Det berättade **Michael Khartachev (bilden)**, som arbetar för byggfackens internationella, BWI, i Ryssland och Centralasien, på ett seminarium i samband med Byggnads kongress.

– Numera plastar vi in medlemskortet åt dem som går med i facket. På det viset kan inte polisen riva sönder dem och det fungerar därför som ett skydd, fortsatte han.

Jin Sook Lee, från BWI:s asiatiska kontor, satte siffror på det snabbt växande fenomenet gränslös arbetskraft.

– I dag finns det cirka 100 miljoner migrantarbetare i världen. 2050 kommer de att vara 500 miljoner. De finns framför allt i byggjobb och andra tjänstjobb. I till exempel Malaysia är 80 procent av byggnadsarbetarna migrantarbetare, berättade hon.

Orsakerna bakom gränsvandringar är arbetslöshet, fattigdom och möjligheten att tjäna mer än i hemlandet. Språkproblem och ovana vid mottagarländernas förhållanden gör migrantarbetarnas situation utsatt.

Roland Ljungdell, från Byggnads avdel-

ning i Malmö, berättade om hur det kan gå till i Sverige.

– Företagen skriver ofta avtal. Men sedan följer de dem inte, det har vi kunnat se när de tolkar vi numera använder fått prata enskilt med till exempel polska byggnadsarbetare, berättade han.

– Tolkarna blir ofta uppringda på kvällar och de som tar kontakt är mycket rädda för att deras arbetsgivare ska få kännedom om att de talat med facket.

Problemet med rädda och utsatta byggnadsarbetare utnyttjas av arbetsgivare över hela världen. Det innebär inte bara att migrantarbetarnas arbetsvillkor är mycket dåliga. Den andra effekten är en press på lönerna i mottagarländerna, vilket i sin tur kan leda till fientlighet mot gästarbetare.

– Det gäller att argumentera på försiktigt sätt, så att inte nationalism uppmuntras, sade Jin Sook Lee.

Vad kan då facken göra? I Ryssland försöker facken värva medlemmar bland gästarbetarna och bygga nätverk.

– Det är lättare för en uzbek att berätta om sina villkor för en annan uzbek än för en rysk fackföreningsman, sade Michael Khartachev.

De ryska facken erbjuder också konkret hjälp med att skaffa jobb och med annat stöd som gästarbetarna frågat efter.

– De har till exempel bett oss om hjälp med att täcka hemtransporten när någon förolyckats på jobbet. Det är inte en service som vi skryter om, men det är en viktig sak för många gästarbetare.

Också i det svenska facket är det numera kontakten med gästarbetarna som ses som det viktigaste. Exemplet Vaxholm, där bilden har blivit att svenska facket stod mot lettiska arbetare, har lärt Byggnads att alltid ha tolkhjälp och att söka kontakt med de utländska arbetarna.

Men Byggnads internationella sekreterare, Christer Wälivaara, vill också se mer av in-

ternationellt samarbete mellan facken i konkreta frågor. Gränslöst fackligt medlemskap, stöd till organisering i de länder arbetskraften kommer ifrån och mer betoning av andra arbetsvillkor än just lön fanns med bland de åtgärder han tog upp på seminariet.

Krav på till exempel arbetstid och boende-frågor är viktigare än svensk lön för en polsk eller en baltisk byggnadsarbetare som arbetar i Sverige.

– Vi har resultat från en undersökning som visar att balter vill förhandla om lön utan facklig inblandning. Men däremot vill de ha fackets hjälp med arbetstider och arbetsmiljöfrågor, konstaterade han.

INGEMAR DAHLKVIST

Thailändska gästarbetare protesterar mot låga löner på Pre-emraff i Lysekil, hösten 2005.

FOTO DRAGAN MITROVIC

LO-AVTAL SKA SES ÖVER

● Byggnads ser en fara i att LO-förbund slåss med varandra om medlemmar, och att Svenskt Näringsliv väljer vilket avtalsområde som ska gälla. Ett NCC-bygge i Eskilstuna, där husmontörer som arbetar utomhus får industrilöner, är bara ett exempel. Byggnads ska ta upp frågan om avtalsrätten vid industriellt byggande i LO:s styrelse, och diskutera faran med att Svenskt Näringsliv själva kan bestämma vilket avtalsområde som ska tillämpas.

LAGSTIFTA OM AVTAL

● Lagstadgade krav på kollektivavtal vid offentliga upphandlingar. Det ska Byggnads arbeta för enligt ett kongressbeslut. Och det ska inte duga med vilket kollektivavtal som helst. Det slog kongressen fast apropå att en ny fackförening skrivit ett, ur Byggnads perspektiv, tveksamt avtal med ett företag i Åre. Förbundet vill att kriteriet vid upphandlingarna ska vara avtal som är slutna under någon av de fackliga huvudorganisationerna.

BEMANNINGSFÖRETAG SKA BORT FRÅN BYGGET

● Byggnads ska arbeta för att bemanningsföretagen försvinner från byggbranschen. Det beslutade kongressen. Den klubbade igenom en motion som sju personer från Göteborg lämnat in i frågan, i sju likalydande exemplar. Kongressen gick därmed emot förbundsstyrelsen. Enligt motionen brister skyddsmedvetenheten hos inhyrd arbetskraft från bemanningsföretag. Göteborgarna uppmanade Byggnads att ta ställning till om

företagen inte hotar att slå sönder den fackliga lagandan, samt orsakar lönesänkningar och försämrad arbetsmiljö. I debatten återkom brister i säkerheten som ett argument mot bemanningsföretag.

HET GALAKVÄLL MED

Glad publik. Gunnar Dahlberg, kassör i Byggnads Umeå och omvald förbundsrevisor, med fru Carina.

Kvinnligt nätverk i Blå hallen. Jessica Andersson, Helsingborg, Ann-Louise Nilsson, Stockholm, Birgitta Larsson, Gotland, Monica Lindström, Stockholm, och Ida Lindström, Uppsala.

Jim Sundelin, Örnköldsvik, nyvald i förbundsstyrelsen, med sambo Catharina Ericsson i dansen till 60-talsbandet Shanes.

Två av fyra kongressordförande, Lars Hildingsson med Anna Fridhill, och Kjell-Åke Trygg med fru Ann-Britt.

Från Borås kom Inga-Lill Wallin, Roland Andreasson, Hans Lewander och Rikhard Pernklint.

Martin Stenmarck och Malena Laszlo (nere till höger) höjde stämningen i stadshuset.

SCHLAGERKUNGEN

Artisten Martin Stenmarck flötar med publiken, här med Lena Erfors. Maken Sven Erfors (till höger), är flitigt anlitad arbetsrättsjurist hos Byggnads.

Byggnads ekonomichef Clas Nykvist och Riksbyggens finansdirektör Åsa Ohlström, tidigare Byggnads, buggade loss.

Byggnads ordförande Hans Tilly med Maria Bäckbom.

● Det är inte bara nobelpristagare som festar i Blå hallen i Stockholms stadshus. Där hålls också Byggnads traditionella kongressfest. I år var det hett och inte bara för att temperaturen både utomhus och inomhus slog nya rekord. Artisterna gjorde också sitt till.

Kongressdeltagare och gäster firade med en tre-rätters middag till underhållning av Anders Berglunds orkester. Musikalartisten Malena Laszlo, känd från Grease, bjöd på bland annat känsloladdade Edith Piaf-låtar. Schlagerstjärnan Martin Stenmarck inledde med en Elvislåt och gjorde sitt yttersta för att höja stämningen i Stadshuset, som byggdes av sju miljoner tegelstenar och stod färdigt 1926. Naturligtvis drog han också sin schlagerhit Las Vegas.

Till dansen på Byggnads 14:e kongressfest spelade 60-talsbandet Shanes.

KENNETH PETTERSON

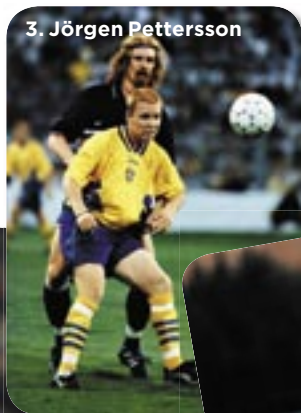

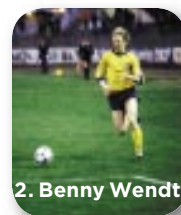
5. Tord Holmgren

4. Michael Svensson

3. Jörgen Pettersson

2. Benny Wendt

6. Bengt Andersson

1. Kenneth Andersson

Leta reda på de sex spelarna ur bygglandslaget som gömt sig på tidningens sidor.

FOTO BILDBYRÅN M FL

LETA REDA PÅ VILSNA BYGGLANDSLAGET

● Den svenska landslagsledningen har problem. Sex av elva spelare i alla tiders bästa bygglandslag är försvunna. Leta reda på dem och du kan vinna fina priser.

Just när fotbolls-VM pågår som bäst i Tyskland har ledningen kallat samman alla tiders bästa bygglandslag (som utsågs i Byggnadsarbetaren nr 6/2001). Men sex av dem tjuvar. De har gått och gömt sig.

Värst är det förstås att lagets kapten, armeraren Benny Wendt,

är borta. Hans ljusa kalufs och kraftfulla stil måste återfinnas. Anfallskompiisen, muraren Kenneth Andersson, som dansade i USA 1994, är också försvunnen liksom den ännu mer rödhåriga vänsterbreddaren, plåtslagaren Jörgen Pettersson. Han sågs senast på väg bort från Landskrona.

Också Michael Svensson är rödhårig. (Kanske finns det ett mönster där?). Snickaren och mittbacken med ständiga skadeproblem är i alla fall försvunnen.

Motståndarnas kreativa spelgenier hoppas att mittfältets

turbo, vvs-montören Tord Holmgren, är spolad för gott. Låt dem inte få det så kul! Den siste av byggstjärnorna som gått bort sig är målvakten, Bengt Andersson, snickaren som fortfarande spikar igen i Blå-vitt, men som inte dög åt Lasse Lagerbäck.

Alla rykten om interna bråk avvisas dock bestämt. Förbundskapten lovar att allt som aldrig sagts är förlåtet.

Hjälp till att hitta de försvunna spelarna från alla tiders bästa bygglandslag! Fina priser lottas ut bland dem som lyckas.

Skicka lösningen - gärna på vykort - till:

Byggnadsarbetaren, Box 19 615, 104 32 Stockholm. Märk kuvertet "Sommartävling"

Observera att spelarna på den här sidan inte räknas.

Du kan vinna ett av 50 priser. Vi delar ut:

5 axelväskor med Byggnadsarbetarens logga
10 t-shirts
10 måttband
25 dubbeltrisslotter

HÄR HAR JAG HITTAT FOTBOLLSSPELARE:

❶ Kenneth Andersson sid

❷ Benny Wendt sid.....

❸ Jörgen Pettersson sid

❹ Michael Svensson sid.....

❺ Tord Holmgren sid.....

❻ Bengt Andersson sid.....

Namn:

Adress:

Postadress:

Storlek i t-shirt: M ☐ L ☐ XL ☐

Svaren ska vara redaktionen till handa senast den 31 juli 2006.

Var tredje sökande redo att ta byggjobb

**Byggarbetskraft/
Minst 11 000 arbetssökande
byggnadsarbetare kan ta jobb
direkt. Det visar arbetsmark-
nadsstyrelsens (Ams) stora
byggkartläggning.**

I kartläggningen, som gjordes under första kvartalet i år, saknas ändå två län. Länsarbetsnämnderna säger också att de haft svårt att kartlägga de nya sökande som tillkom under perioden. Där kan det finnas ytterligare 3 500 kvalificerade sökande.

Ams slutsats är att det inte finns någon akut brist på kompetent byggarbetskraft. Däremot konstaterar man att de flesta arbetssökande finns på orter där efterfrågan är svag. Man har därför inlett samarbete dels mellan arbetsförmedlingar i olika delar av landet, dels mellan arbetsförmedlingar och de stora byggföretagen.

Behovet av kvalificerad arbetskraft är störst i Stockholms, Skånes, Hallands, Västra Götalands och Norrbottens Län. I Jämtland, Dalarna, Gävleborg, Örebro, Sörmland och Östergötland finns det däremot arbetskraft att ta av. Ytterligare cirka

Ingen brist på byggfolk. 10 799 arbetssökande byggnadsarbetare har tillräcklig kompetens för att få jobb direkt, enligt Ams.

5 000 arbetssökande behöver utredas vidare. De kan till exempel behöva rehabilitering för att kunna ta erbjudna jobb. Av de 31 000 som sökte jobb i byggbranschen under perioden behöver cirka 4 500 kompletterande utbildning.

Nästan 9 000 var felkodade. De hade ingen koppling till branschen och rapportens författare betonar att förmedlingarna behöver skärpa sina rutiner när det gäller beskrivning av kompetens hos dem som skrivs in som arbetssökande.

– Jag trodde kanske inte att det var en så stor del som inte var förmedlingsbara, men vi hade det på känn, säger Johnny Ahlqvist, direktör på Ams.

Trots den stora gruppen felkodade anser alltså varken Ams eller byggbranschens parter att det råder arbetskraftsbrist.

Johnny Ahlqvist säger att det trots allt finns en stor grupp som kan ta jobb direkt och att ytterligare cirka 3 000 nya byggnadsarbetare kommer ut från gymnasiet varje år.

– Vi ser ju att stora företag inte tar in några lärlingar samtidigt som de beklagar sig över att det är svårt att hitta arbetskraft.

Johnny Ahlqvist anser heller inte att det behövs något extra stöd för att stimulera pendling. Han anser att dagens pendlingsstöd, som innebär en betald hemresa varannan vecka, räcker.

INGEMAR DAHLKVIST

Dödsolycka anmäls till åtal

**Åklagare/
Arbetsmiljöverket begär nu
åtalsprövning efter döds-
olyckan i Göteborg, där en
byggnadsarbetare dödades
efter att en vägg rasat över
honom.**

Teemu Kangas, 30 år, höll på med rivningsarbete för bolaget ETK på en arbetsplats i Göteborg, där Peab var uppdragsgivare. Han stod på en bock när en cirka tio kvadratmeter stor vägg välte över honom. Han föll, fick väggen över sig och avled senare under dagen.

Arbetsmiljöverket i Göteborg har utrett ärendet och begär en åtalsprövning hos åklagarmyndigheten. Verket anser att rivningsmetoden orsakade olyckan.

– Vi finner att det finns ett direkt samband mellan valet av rivningsmetod och olyckan. Det var en mycket riskfylld metod, säger Jonas Hamark, jurist på arbetsmiljöverket.

Arbetsmiljöverket pekar inte ut någon som skyldig, varken arbetsgivaren eller Peab, som är samordningsansvarig.

– Vi överläter åt åklagare och polis att utreda frågan och vem som eventuellt är skyldig, säger Jonas Hamark.

Rivningsarbete är ett av de farligaste jobben i byggbranschen. Byggnads gör nu också en egen utredning om olyckan.

En orsak är att få fram kunskap för att hindra liknande olyckor. En annan orsak är erfarenheter från tidigare olycksutredningar, där förbundet haft synpunkter på att de borde hållit högre kvalitet.

MARGITE FRANSSON

Allt färre byggnadsarbetare öppet arbetslösa

**A-kassa/
Under maj månad minskade
den öppna byggarbetslösheten
med 2,2 procentenheter,
till 6,2 procent totalt.**

Andelen med åtgärdsarbete var oförändrad, det innebär att 6 067 byggnadsarbetare var utan samsättning under månaden.

Lägst är byggarbetslösheten i Jönköping, 1,7 procent, och Kronoberg där 2,0 procent är utan jobb. Arbetslösheten minskade i samtliga län. I flera av skoglänerna minskade arbetslösheten med mer än fyra procent. Störst nedgång noterades i Jämtland, där den öppna byggarbetslösheten minskade med 7,8 procent.

Elva län har nu en arbetslöshet under fem procent. De övriga ligger under tio procent. I topp ligger Jämtland med 9,1 procent. Jämfört med för ett år sedan har den öppna arbetslösheten gått ned med 1,8 procentenheter. Andelen med åtgärdsarbete har ökat med 0,1 procentenheter.

CENNETH NIKLASSON

NÄTFRÅGAN Vi frågade: Går Sverige vidare från gruppspelen i fotbolls-VM? **JA 44 % NEJ 56 %**

I KORTHET

”Starta utbildning för rivarbetare”

Yrkesutbildning/ Det finns åtskilliga skräckexempel på dålig säkerhet vid rivningsjobb. – Orsaken är okunskap. Därför behöver man införa yrkesbevis och utbildning för rivningsarbetare, säger regionala skyddsombudet Ronald Blixt, Göteborg, som granskat branschen. Under fyra år har han granskat rivningsbranschen speciellt och har uppskattningsvis besökt ett par hundra rivningsarbetsplatser i Göteborg med omnejd. Ronald Blixt tycker att en flerårig utbildning behövs. Det kan ske inom gymnasieskolans ram eller inom vuxenutbildningen.

Sommarjobb på bygge riskfyllt

Arbetsmiljö/ Olycksrisken ökar när sommarvikarier jobbar på byggena. Kjell Johansson, arbetsmiljöombudsman på Byggnads, tycker att introduktionerna för ungdomarna måste bli bättre. – Man kan inte förutsätta att de ser själva var farorna finns, säger han. Han tycker att ungdomarna själva ska försöka se till att få introduktion i hur man använder maskiner, att de inte är ensamma i jobbet och att de har sele på hög höjd. Men framför allt är det arbetsgivaren som ska sätta gränser för vad som är lämpligt.

Byggbranschen får nytt etiskt råd

Byggetik/ Byggsektorn har fått ett etiskt råd som ska avgöra om medlemmar brutit mot etiska regler, och publicera sina beslut i branschpress. Tidigare har det funnits etiska råd och regler, bland annat i Sveriges Byggindustrier. Nu har ByggherreForum, Sveriges Byggindustrier, Byggmateriellindustrierna, Installatörerna samt STD Svensk Teknik och Design gått samman. Reglerna handlar bland annat om att medlemsföretag inte får samarbeta med oseriösa aktörer, och inte åta sig uppdrag som strider mot allmän rättssuppfattning.

Var tionde erbjuden svart lön

Skattefusk/

Var tionde byggnadsarbetare har blivit erbjuden svart lön av sin arbetsgivare. Och nästan lika vanligt är det att man känner någon som har a-kassa och jobb samtidigt. Det visar Byggnads medlemsenkät.

Svartjobb är vanligt i byggbranschen. Det bekräftas av Byggnads senaste medlemsenkät där nio procent av de svarande säger att de någon gång blivit erbjudna svart lön av sin arbetsgivare.

Fem procent svarar att det förekommer svart arbetskraft

på arbetsplatsen där de arbetar och åtta procent känner någon som jobbar och får a-kassa samtidigt.

Svartjobben är vanligare i storstadslän. Där är det till exempel dubbelt så vanligt att man blivit erbjuden svart lön jämfört med andra län.

Enkäten som också innehöll frågor om andra ämnen, genomfördes under våren 2006. Drygt 1 000 medlemmar i Byggnads fick en postenkät, 710 av dem skickade in svar.

De flesta av dem som svarat (39 procent) arbetar på företag med

mellan sex och 25 anställda.

Svaren visar att Byggnads medlemmar anser att det är viktigt med kollektivavtal (94 procent) och att man tycker att facket ska få använda blockader mot utländska företag som inte vill teckna avtal (88 procent).

Byggnads har sedan en tid drivit krav på väderskydd hårt. Nu har man undersökt om kravet har slagit igenom. Svaren visar att det är relativt få, 17 procent av de svarande, som arbetat med väderskydd någon gång under det senaste året.

INGEMAR DAHLKVIST

Oenighet om ackordslön trots avtal

Lönetvist/

Mörebyggen och Byggnads är överens om att löneformen i företaget ska kallas prestationslön. Men parterna är osams om vad förlikningen i tvisten om löneform innebär.

Kalmarföretaget Mörebyggen och Byggnads har enats i en tvist om löneform, innan frågan skulle prövas i arbetsdomstolen (AD). Resultatet av förlikningen är att Mörebyggen inför prestationslön och Byggnads drar tillbaka stämningen inför AD.

Men Byggnads och Mörebyggen är inte överens om vad förlikningen innebär. Enligt Mörebyggens Staffan Axelsson är den enda praktiska innebörden att han ska betala avgift till facket

för mätning av resultatlön.

– De får den där förbannade avgiften, det var det det hela gick ut på. Några mätningar blir det inte på mina byggen, säger han.

Byggnads förhandlare, Roland Johansson, har en annan bild. Enligt honom innebär den att Mörebyggen ska lämna in ackordsunderlag till avdelningarna och att det ska ske mätningar.

– Överskotten ska sedan samlas i en pott som fördelas lika till alla i samband med novemberlönen, säger han.

Byggnads hävdar att timlönen, 150 kronor, är en garanterad utbetalningsnivå som ska kompletteras av bonusen i november. Staffan Axelsson säger att 150 kronor är hela timlönen.

– Sedan kan det väl hända att

det blir en bonus. Men då blir den på företagets resultat och det är jag som självsvåldigt avgör om det blir någon och i så fall hur mycket, säger han.

Åke Bengtar från Sveriges Byggindustrier (BI) ger visst stöd för Byggnads uppfattning.

Men Staffan Axelsson är inte orolig för nya tvister om han inte följer avtalets ackordsregler, som bland annat reglerar ackordsunderlag och mätningar.

– Det är väl bara att läsa in i nantill i överenskommelsen, säger han.

Byggnads har reagerat mot att Staffan Axelsson spridit uppgifter om förlikningen. Sådana brukar hållas hemliga mellan parterna.

INGEMAR DAHLKVIST

Höjd lön efter konflikt vid Väst-bygg

Löner/

Konflikten mellan Byggnads och Väst-Bygg i Borås är nu löst. Lönen höjs, och byggnadsarbetare som tidigare anklagats för maskning får komma tillbaka till bygget.

Konflikten har pågått sedan årets början. Nu får byggnadsarbetarna retroaktivt lönen höjd från 135 till 147 kronor. Enligt den nya överenskommelsen räk-

nar Byggnads framöver med en timförtjänst på minst 158 kronor. Patrik Ivarson, vd på Väst-Bygg, tror däremot inte att nivån blir så hög.

Tvisten ledde till att Väst-Bygg omplacerade hela arbetslaget med åtta man. Motiveringen var att de skulle ha maskat på uppmaning av Byggnads.

Byggnads ombudsman Thomas Nilsson tillbakavisar alla sådana påståenden. Patrik Ivar-

son vill inte kommentera det mer då saken nu är utagerad.

Företaget har dragit tillbaka sin begäran om förhandling gällande den påstådda maskningen. Byggnads har i sin tur dragit tillbaka en motsvarande begäran apropå att företaget inte förhandlade om omplaceringarna innan de genomfördes. Fyra av de åtta byggnadsarbetarna är tillbaka på arbetsplatsen.

JENNY BERGGREN

Vvs-traktamente alltid 300 kronor

Arbetsdomstolen/
Vvs-avtalets regler om trakta-
mente innebär att det är oför-
ändrat 300 kronor, också efter
tre månader. Det slog arbets-
domstolen (AD) fast.

Två vvs-montörer på NVS arbetade i mer än tre månader på traktamentesjobb under hösten 2004.

För de första tre månaderna fick de 300 kronor per dygn i traktamente, men sedan sänkte NVS beloppet till 240 kronor.

Det var fel, konstaterade AD i en dom den 31 maj i år. Enligt en gammal protokollsanteckning till vvs-avtalet ska inte traktementet sänkas efter tre månader. Vvs-arbetsgivarna ansåg att protokollsanteckningen inte

gäller längre. Enligt dem föll den bort i samband med att reglerna för traktementen anpassades till skattereglerna.

Byggnads hade inte samma minnesbild av de förhandlingar som medförde att avtalets nuvarande regler kom till. Och det som avgjorde AD:s dom var att det finns en hänvisning i avtalet till den protokollsanteckning som arbetsgivarna inte ville kännas vid.

NVS får nu betala traktementet på totalt 2 940 kronor till de båda montörerna. De får också 2 000 kronor var i skadestånd. Byggnads får 5 000 kronor i skadestånd och arbetsgivarna får stå för Byggnads rättegångskostnader på 116 250 kronor.

INGEMAR DAHLKVIST

I KORTHET

Fler kvinnor ska lockas till bygget

Yrkesutbildning/ Stärkt yrkesvägledning för att komma förbi fördomar om yrken, och om vad killar och tjejer kan jobba med. Det är ett av förslagen från en arbetsgrupp inom LO.

Byggprogrammet är ett av de mest könssegregerade programmen, endast 2,9 procent av eleverna är tjejer. Ytterligare fyra gymnasieprogram är så könssegregerade att över 90 procent av eleverna är killar. Inget program har motsvarande överrepresentation av tjejer. Alla de fem program som ger bäst chanser på arbetsmarknaden är dessutom mansdominerade. Byggprogrammet är ett av dem.

Ett annat skäl till att stärka vägledningen uppges vara behovet av att ge ungdomarna möjlighet att komma förbi negativa föreställningar om branscher med stort behov av arbetskraft, och med relativt goda anställningsvillkor.

De yrkesförberedande programmen ska fortsätta vara treåriga, för att alla ska ha samma möjlighet att läsa vidare, samt att det arbetsplatsförlagda lärandet måste bli bättre.

Hälssofarligt gift i handmaskiner

Hälsa/ Det finns mycket höga halter av det cancerframkallande ämnet bensopyren i vissa handverktyg. Det visar en tysk undersökning.

- Jag är övertygad om att det finns många fler giftiga maskiner på den svenska marknaden, säger Sten Flodström, giftexpert på kemikalieinspektionen.

Det var i tidningen Stiftung Warentests nr 6 i år som undersökningen presenterades. Knappt 40 lågprismaskiner ingick i testet. Bland annat en slipmaskin och en borrhammare som säljs på Bauhaus, som nu plockat bort de aktuella maskinerna.

Grabber

TL konsult

helpman

I KORTHET

30 dömda efter skatterazzia

Skattefiffel/ Skattekontoret i Helsingborg har hittat oredovisade inkomster som lett till att byggföretag krävts på 40 miljoner kronor i skatt.

Skattekontoret har under tre år specialgranskat mindre byggföretag, enmansföretagare eller företag med fler anställda. Totalt har ett 80-tal företag granskats och 15 revisioner pågår. I drygt 50 företag har man hittat oredovisade inkomster. Tillsammans har företagen krävts på cirka 40 miljoner kronor i skatt.

En företagare dömdes till tio månaders fängelse och fem års näringsförbud.

Vissa hantverkare har haft ersättning från försäkringskassan samtidigt som de jobbat.

Ytterligare granskningar kommer att göras framöver.

- Granskningen kommer att omfatta 600 företag, berättar Thomas Stefansson, informatör på skattekontoret i Helsingborg.

Mobilkranen välte - krossade betongvalv

Byggolycka/

En mobilkran rasade över en arbetsplats vid Hammarby sjöstad i Stockholm och orsakade stora materiella skador.

Kranföraren var på plats vid 06-tiden för att med hjälp av kranen flytta 7,8 ton tunga motvikter för att lägga dem bakpå den egna kranen. Motvikterna fästs bak till på kranen med hjälp av hydraulik. De skulle användas för att stabilisera kranen som skulle användas för att flytta formar.

Mobilkranen var uppställd utanför arbetsplatsen och kranföraren skulle börja flytta motvikterna. Men när han lyfte föll mobilkranen rätt över Peabs bygge. Den och motvikterna slog sönder valv och skadade väggar.

Kranen föll åt sidan på den sida där kranhytten sitter och

Ett valv krossades när kranen välte på en Peab-arbetsplats i Stockholm. Kranföraren klarade sig med lättare skramor.

den blev förstörd. Men föraren klarade sig med lindrigare skador. På den plats där kranen föll är det som mest folk, armerare, elektriker och träarbetare under arbetstid. Tack vare att bygget inte startat för dagen utsattes

ingen för några risker. Föraren är anställd av Ejebratts Lyftservice som hyrts in för jobbet. Olyckan utreds av arbetsmiljöverket och Peabs skyddsingenjör Tommie Björk gör en internutredning.

MARGITE FRANSSON

Dåliga fästen orsak till att ställning störtade

Byggolycka/

Byggställningen var för dåligt förankrad när den rasade. En kvinna i 70-årsåldern klämdes fast under ställningen och skadades.

Olyckan hände på kvällen i Karlshamn. Det blåste kraftigt och en kraftig vindby fick ställningen att välta. Ställningen var cirka 20 meter lång och sex meter hög och den blockerade hela gatan och låg delvis på två parkerade bilar. Ställningen var en Haki-ställning som var inklädd med plasten Hakitec. En inkläddning

ställer extra höga krav på förankringarna.

- Förankringen var inte gjord för en inklädd ställning. Det kräver minst det dubbla i förankring, säger arbetsmiljöinspektör Bengt Gustafsson i Växjö.

En ställning som den här skulle ha 14 punkter för infästningar, men det fanns bara fem.

Märkligt är att infästningarna inte slitits loss från sina fästen i fönsterkarmar, utan järnen tycks bara ha glidit ur öglorna. Vittnen har berättat att ställningen liksom har stått och hoppat i vinden, innan den föll. In-

nerspirorna verkar ha hoppat ur bottenkruvarna eftersom dessa stod kvar utefter fasaden.

- När man använder inklädda ställningar måste man kontrollera att man har en tillräcklig förankring. På ställen som är hårt utsatta för blåst måste man kanske till och med använda tyngder för att förankra den så att den inte lyfter.

Ställningen tillhör Skanska och var från början inte byggd för att ha en inkläddning. Den tillkom efter krav från byggnadsnämnden.

MARGITE FRANSSON

Altsom

Snabbare redovisning kan stoppa oseriösa

Skattefiffel/

Företagen ska redovisa skatter och arbetsgivaravgifter för varje anställd, med personuppgifter, varje månad. Det gäller alla juridiska personer.

Förslaget, som presenterades på ett seminarium i Stockholm, skulle innebära att alla anställda och alla juridiska personer som anlitas för ett jobb redovisas,

med namn och personnummer, en gång i månaden till skatteverket. Så var det tidigare.

Den vanligaste metoden att undanhålla skatt är att ett på papperet seriöst företag räknar på anbud.

Själva arbetet utförs sedan av anställda och inhyrd personal som får både vit och svart lön. - Både polis och skattemyndigheter borde komma ut på bygget

mer. Det är där bevisen finns, det är enda sättet att komma åt det här, sade Jens Hoffman som äger företaget Dipart.

Skatteverkets Ulf Hornegård förklarade att svenska skattemyndigheter inte får göra oanmälda kontroller.

- Det är vi ensamma om i världen. Alla andra skrattar åt oss, sade han.

INGEMAR DAHLKVIST

I KORTHET

Byggyrket farligt trots färre olyckor

Skador/ Olyckorna minskar, men trots det är byggyrket ett av de absolut farligaste. Årets rapport från AFA, som gäller för 2004, visar att det är färre olyckor på arbetsmarknaden. 1997 drabbades 2,7 personer per 1 000 sysselsatta av en skada som ledde till mer än 30 dagars sjukskrivning eller medicinsk invaliditet. År 2004 uppgick motsvarande siffra till 2,3.

För en byggnadsarbetare är risken att råka ut för en arbetsolycka tre gånger så hög som genomsnittet. Det är främst personer anställda inom civilt bevaknings- och skyddsarbete typ poliser och väktare, anställda inom träindustrin, gruv- och bergarbetare, stenhuggare, livsmedelsarbetare, byggnadsarbetare och metallarbetare som riskerar att drabbas av en arbetsolycka.

I statistiken för arbetsolyckor som lett till mer än 30 dagars sjukskrivning har kriminalvårdare en risk på 12,6 fall per 1 000 sysselsatta. De ligger i topp. Motsvarande siffra för de värst drabbade byggyrkena är: isolerings- och vvs-montörer 7,1, stenhuggare 6,9, snickare, betongarbetare och anläggningsarbetare 6,6 och murare 4,6. Snittet för samtliga yrken är 2,3 fall per 1 000 sysselsatta.

Bl:s förhandlingschef går efter konflikt

Sparkad/ Sveriges Byggindustriers (BI) förhandlingschef, Per Helgesson, har lämnat sitt jobb efter en konflikt i ledningen om hur avtalsfrågorna ska drivas. Beslutet att han ska gå beskrivs som en ömsesidig insikt av BI:s vd Bo Antoni. Han bekräftar att en längre tids konflikt är orsaken.

- Vi har haft åsiktsskillnader om hur vi ska driva avtalsfrågor, säger Bo Antoni.
- Det har pågått en tid och så småningom lett fram till beslutet att vi ska gå skilda vägar.

Per Helgesson anställdes 2000 på BI och han kom då närmast från ett jobb som vd för Sveriges Bageriförbund. Bo Antoni vill inte kommentera villkoren i Per Helgessons fallskärm.

Ackordsmätare byter sida

Slutar/ Byggnads mättningsföreståndare i Lund, Rasmus Nilsson, har sagt upp sig. Han har fått jobb på Veidekke som personalhandläggare.

- Jag är medveten om att det finns en intressekonflikt. Men min erfarenhet är ur Byggnads och som jag ser det, i min glasbubbla, så kan det fungera, säger Rasmus Nilsson

I stället för facklig löneförhandlare blir han personalhandläggare på Veidekke i Skåne. Han tror att sidbytet kommer att gå bra och han säger också att han tror att det kommer att bli vanligare att Byggnads ombudsmän tar jobb i näringslivet.

- Det är ett påfrestande jobb att vara förhandlare på Byggnads. Nu när det är högkonjunktur har det blivit allt mer kvällar och resor. Man behöver se över arbetsbelastningen, säger han.

Byggjobb ger utslitna knän

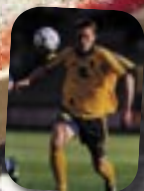
Hälsa/ Byggnadsarbetare löper 40 procent större risk än genomsnittet att drabbas av ledsvikt i knäna. Det konstateras i en avhandling från Sahlgrenska akademien i Göteborg. Den vanligare förslitningsskadan på knän, på insidan, beror på hård belastning. Det visas av att lantbrukare och byggnadsarbetare är klart överrepresenterade bland dem som drabbas. Lantbrukare löper 70 procents ökad risk för sådan ledsvikt, medan byggnadsarbetare löper 40 procents ökad risk.

Förtydligande om rörföretag

- I förra numrets artikel om anmälningar till Allmänna reklamationsnämnden nämndes Högbergs rör. Uppgifterna gäller inte Högbergs Rör & El i Borås. Det berörda företaget ligger i Örebro.

Icopal

Hultafors

Rätt fickor och hållor är otroligt viktigt, tycker Tommy Wennman.

BYGGKILLAR VILL VISA BENEN

Fristads stod i en klass för sig med korta och vida ben på shorts. Däremot blir det tummen ner för shorts som är långa och trånga vid knäna.

TEXT MARGITE FRANSSON FOTO ANDERS LINDH

Fristads var bäst. Deras shorts är lagom korta, säger träarbetaren Rikard Lindkvist.

Problemet med de andra shorts, tycker han och kollegorna, är att de är för långa så att det skaver i knäveckan man går eller böjer sig ner.

– Det är obekvämt, men det är faktiskt också så illa att huden kan bli irriterad och spricka eftersom sömmarna är hårda, säger lagbasen och skyddsombudet Bosse Johansson.

Han och Rikard är två av testpiloterna i Byggnadsarbetarens shortstest. Gruppen arbetar på ett NCC-bygge i Sundbyberg och gillar att jobba i shorts under sommarmånaderna. Det är bara vid gjutningar, när det är mycket liggande på knäna och när de hanterar kemikalier, som dessa plagg inte fungerar.

Alla provade shorts i rätt storlek, ändå var byxbenen för långa. Främst: Tommy Wennman. Från vänster: Tommy Jansson, Juha Vähälä, Jimmy Tiljander, Samuel Tervanen, Bosse Johansson, Rikard Lindkvist, Tommy Karlsson.

”Det värsta är när de sitter för tight runt knäna.”

Längden på shorts, visar sig vara något av det viktigaste för att det ska gå bra att jobba i dem.

– Att de är för långa verkar vara en modegrej. Det var bättre förr, säger Bosse.

Men kritiken mot för långa

shorts delar alla oavsett ålder.

Förutom Fristads shorts hittar de ett par andra i boden med rätt längd. Det är Rikard som plockar fram ett par flera år gamla byggshorts i den längd som var modern då. De slutar mitt på överbenet, precis som bygglaget vill ha det.

Ett annat problem, tycker de, är att många shorts är väl slimmade. Det är ett problem när man måste vara rörlig, som på bygget.

– Det värsta är när de sitter för tight runt knäna, säger Bosse Johansson.

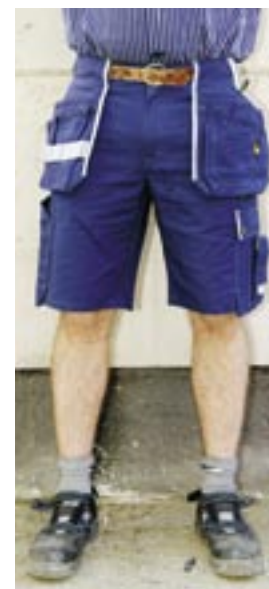
Han tycker också att det är otroligt viktigt med hållor. Helst vill han ha hållor på både höger och vänster sida för såväl hammare som tumstock.

Det är för att man ska kunna välja vad som är bäst och för att det ska finnas alternativ för både vänster- och högerficka.

Men det lever inte ens vinnaren upp till. Där finns bara en hålla för hammaren och en ficka för tumstocken. En kritik mot Snickers plagg var att de saknade hållor. Orsaken är att Snickers har ett system, med olika verktygshållare som fästs i kardborrfästen. Man kan till exempel köpa till en hammarhållare och fästa där. Det var dock inget vi upplystes om när vi köpte byxor.

Även snickaren Tommy Wennman talar sig varm för hållor och tycker också att det är viktigt med bra fickor.

– Men det ska absolut inte vara några fickor som stängs med kardborrband, säger han.

	FRISTADS	BLÅKLÄDER, SHORTS	WENAAS	BJÖRNKLÄDER
Pris	426 kronor	431 kronor	206 kronor *	563 kronor
Material	Bomull	Bomull	Bomull	Bomull
Bekvämlighet	5	4	4	3
Passform	4,5 BÄST	4	4	3,5
Fickor, hållor	4,5	4	3,5	4
Användbarhet	4	3,5	3,5	3,5
Kommentarer	"Bra rörlighet", "Favoriten", "Skönt material", "Lagom många fickor", "Bra passform", "Saknar spikficka", "Perfekt längd på byxbenen".	"För långa ben", "Bra material", "Lagom med fickor", "Favorit nummer 2", "Bra rörlighet", "Sköna", "Hela framfickor, i stället för små fack. Bra". "Mycket okej".	"För långa ben", "Saknar ficka för telefon", "Bra material", "Lagom med fickor", "Dåligt att en av bakfickorna är trång och har kardborrband", "Svårt att få ner hammare". *koncernavtal med NCC	"Mjuka", "Alldeles för tjocka och tunga", "Lite tunga", "Sköna", "Bra rörlighet", "För långa, fel längd och ner mot knäna är det en vass kant", "För mycket fickor, men frontfickorna var bra med tre stycken ovanpå varandra".
Betyg				

I dag är byggshorts allt vanligare på bygget. Och det sker en produktutveckling. Förr brukade byggnadsarbetarna klippa av vanliga hängselbyxor efter tumstocken.

Ett nytillskott på marknaden är Snickers piratbyxor. De anses snygga, "man skulle kunna ha dem på Spy Bar", men de flesta ser inte piratbyxor som ett bra alternativ.

Det blir varken hackat eller malet, de är varken shorts eller byxa.

Träarbetaren Jimmy Tiljander tycker dock att de har en för-

"Man skulle kunna ha dem på Spy Bar."

Det är viktigt att shorts är lätta. Tyngden var en allvarlig anmärkning mot Björnkläders shorts.

del genom att de är luftigare om benen än vanliga långbyxor. Men i likhet med de andra tyckte han att det saknas två innerfickor framtill på byxorna. Ett annat störande minus var att det var knöligt och tog mycket tid att få in de tillhörande knäskydden.

BLÅKLÄDER, KILT	SNICKERS, PIRAT	HELLY HANSEN	SNICKERS, SHORTS
624 kronor	624 kronor	433 kronor	443 kronor
Bomull	Bomull/polyester	Bomull	Bomull/polyester
4	3	2,5	2,5
3,5	3	2,5	2,5
1,5	2	2	2
2	2,5	2,5	2,5
"Skön att jobba i", "Tumstocksficka på fel sida", "Jobbig att gå ner på knä med", "Inga hållor för hammare", "Oduglig att jobba med, men ett roligt plagg", "Trånga bakfickor", "Det kan bli dragigt vid blåst", "Helt okej när man vant sig vid tanken". ROLIG	"Hållor till hammare fattas", "Fler framfickor behövs", "Man kan lika gärna ha långbyxor som de här", "Det är mycket svårt att sätta dit knäskydden", "Knäskydden sitter i rätt höjd" när de väl är på plats", "Lite svalare än med vanliga långbyxor", "Inget för bygget".	"De är för långa och smala som stuprör nere vid knäna", "Obekväma", "Saknar hammarögla och tumstocksficka på vänster sida", "Bra material". OBEKVÄMA	"Hållor för hammare saknas", "För långa ben", "Skönt material", "De satt dåligt, var inte bekväma".
///	///	///	///

Ett nyttillskott på marknaden är också kilten, som fick varierande omdömen. Men den hade hög uppmärksamhetsfaktor, bland folk som passerade utanför på gatan.

– Den är som ett par shorts. Det är inget fel att bära den. Det är bara det att man inte har kilt i det här landet, säger Bosse.

Den fick relativt bra betyg i bekvämlighet och passform, men mindre bra i användbarhet och funktionen på fickor och hållor. Rikard, till exempel, tycker att den är rolig, men inget att jobba i. ●

SÅ GJORDE VI TESTET:

Vi valde åtta olika plagg efter råd från byggnadsarbetare, byggföretag och tillverkare. De köptes i fackhandel och i något fall direkt av grossisten. Byggnadsarbetare på ett NCC-bygge i Sundbyberg testade dem. Alla har testat byxor i sin storlek. De har satt betyg på olika funktioner och betygsskalan går mellan ett 1 (botten)- 5 (suveräna). Redaktionen har sedan satt slutbetyget och vägt in priser, byggnadsarbetarnas betyg och deras kommentarer. Priserna i testet är inklusive moms. Wenaas är ett märke som inte kan köpas i fackhandeln. Det används koncernövergripande av NCC.

Samuel satsar på att vinna stolleprov

Tar sig över näst största sjön i roddtävling

Ett kraftprov säger vissa. Ett stolleprov säger andra om Vätterrodden mellan Hjo och Hästholmen, rakt över Sveriges näst största sjö. Snart går en av landets märkligaste roddtävlingar av stapeln. Snickaren Samuel Johansson är en av deltagarna.

TEXT OCH FOTO ANDERS RÖRBY

Samuel turas om vid årorna med bäste polaren Kristoffer Andersson. De bägge har rott tillsammans tre gånger förut och kommit tvåa två gånger. I år satsar man på att vinna.

– Det känns nära, menar Samuel. Jag skulle bli besviken om vi inte gör det, jag är tävlingsmänniska.

Men det krävs mycket för att komma fram snabbt. Inte bara kraft utan också en rejäl dos tjurskallighet. Åtskilliga tusen årtag, ömma händer, ändor och ryggar. Varje roddare ror bara några minuter i taget. Längre orkar man inte gå på max innan mjölksyran tar strypgrepp om musklerna. Bytena är en konst i sig i den trånga träbåten. Det gäller att inte tappa fart och framför allt att inte ramla i.

Efter morgonens samling i Hästholmens natursköna hamn bogseras tävlingsbåtarna över till starten i Hjo vid Vätterns västra strand. Resan tar närmare två timmar, så det finns tid för lite vila och snack med konkurrenterna.

Strax efter lunchtid smäller startskottet och femton par åror börjar frenetiskt att fösa undan vatten. Tempot är hårt redan från början och den som inte hakar på riskerar att bli akterseglad..

Vättern är en lynnig sjö. Den kan i ena stunden ligga helt lugn för att i nästa brusa upp. Första gången grabbarna ställde upp i Vätterrodden blåste det hårt. Det var på gränsen att tävlingen ställdes in.

– Vattnet stänkte in i båten och det guppade så pass att när man tog ett årtag viftade den ena åran i luften.

Vädret påverkar förstås tiden också. Det blåsiga året tog det ungefär en timme längre än normalt att ta sig över sjön.

Men någon fara var det inte. Säkerheten är hög. Flytvästar ska finnas med och följbåtar håller uppsikt över de tävlande.

Tidigare har Samuel och Kristoffer litat till sin goda grundkondition.

– Vi gillar att hålla på att träna. Det är en livsstil, säger Samuel som cyklat Vätternrundan, sprungit Göteborgsvarvet och åkt Öppet spår.

I år har man tänkt roddträna ett par dagar i veckan sista månaden innan tävlingen.

– Att ro är något helt annat än att cykla och springa.

Ett problem för många är att klara händerna från blåsor. Flera av deltagarna använder sig av handskar, talk och handkräm. Samuel klarar sig utan.

– Det brukar gå bra ändå. Det beror kanske på att jag redan har lite valkar i händerna tack vare snickarjobbet.

Träningsvärk i ryggen slipper han dock inte undan.

Reglerna tillåter inte tävlingsbåtar med rörliga sitsar eller andra hjälpmedel. Nej, här är det hederliga träbåtar som gäller. De flesta väljer att ro i snipor.

– Det är vanliga, enkla båtar, inga specialgrejer. På så sätt blir det samma villkor för alla. Det hänger inte på båten utan på dem som sitter i.

Hur ser taktiken ut?

– Vi går ut hårt och ökar, säger Samuel med ett leende. Det gäller att inte tappa för mycket i början, det är svårt att ta igen sedan. Den båt som leder efter en halvtimme vinner oftast.

I båten har man med sig bananer, kexchoklad och vatten. Det gäller att dricka ordentligt.

Fast inte för mycket, det blev Samuel varse första året han rodde.

– Jag fick luta mig över aktern för att lätta på trycket. Det var lite otäckt eftersom det blåste så mycket. ●

FAKTA VÄTTERRODDEN

Vätterrodden arrangeras alltid första helgen efter midsommar. Nästa år är det 25-årsjubileum. Rekordtiden ligger på 2 timmar och 23 minuter. Mellan 15 och 20 båtar brukar delta. Två roddare turas om vid årorna.
www.hastholmensbatklubb.se

Samuel Johansson
ligger i hårdträning.
Tävlingen startar i Hjo
och här i Hästholmen
går roddarna i mål.

"Folk tycker mina bilder är lite läskiga"

● **Fotografen Gunnel Johansson från Orsa vill med sina bilder fånga den inre känslan hos människor. Hon fick i år Byggnads kulturstipendium i kategorin bildkonst. "Det känns bra om folk tycker att mina bilder är lite läskiga, inte bara fina", säger hon.**

Gunnel Johansson har arbetat som fotograf sedan 1990. Hon får Byggnads kulturstipendium bland annat "för sina mycket personliga och angelägna människoskildringar". Som fotograf vill hon skildra människor och djur och ta fasta på människors tillstånd; en känsla eller ett uttryck.

– Jag vill fånga den inre känslan. Ofta uppstår det en närhet när man tar bilderna.

Ett fotoprojekt som hon har blivit uppmärksammas för är bilder från fåbodar i Dalarna. Hon vill visa människor och livet på fåbodarna, hur människor bland annat firar dop, bröllop och begravningar.

Gunnel Johansson har också gjort en fotoutställning om kvinnor som ammar.

Vissa bilder iscensätter hon; exempelvis med gröna, taggiga kastanjer över bröstvårtorna. Med detta vill hon också visa smärtan vid amningen.

– Jag vill bort från allt gulligull och mer hålla mig till verkligheten.

För stipendiepengarna, 10 000 kronor, ska hon bland annat vidareutveckla fototekniken fotopolymer. Bilderna, som trycks i kopparpress, blir mer som grafik.

Byggnads har delat ut kulturstipendier under 40 år sedan 1966.

Jubiléet uppmärksammas i år i en bok om stipendiater genom åren.

Flera av dem är nu kända kulturpersonligheter; exempelvis författaren Torbjörn Flygt.

– För en del har stipendiet betytt väldigt mycket. Framför allt är det en dunk i ryggen. Stipendiet, som har gott rykte, visar att man har stöd i kulturetablissemangen, säger konstnären Jordi Arkö, som sitter i stipendienämnden och har formgivit boken.

KATARINA CONNHEIM

ANDRÉ DE LOISTED

Fotografen Gunnel Johansson är en av Byggnads kulturstipendiater.

HÄR ÄR ALLA BYGGNADS STIPENDIATER:

Följande stipendiater fick 2006 års kulturstipendium på 10 000 kronor:

Violinisten Dora Asterstad, Älvsjö, blockflöjtisten Katarina Widell, Stockholm, gitarristen Jacob Kellerman, Stockholm, cellisten Maria Zachariadou, Stockholm, operasångaren Carl Henric Malmgren, Göteborg, operasångerskan Marieke Wikesjö, Lund, violinisten Lina Söderholtz, Solna, författaren Jonas Brun, Bromma, författaren Lina Ekdahl, Göteborg,

författaren Henrik Nilsson, Malmö, bildkonstnär Gunnel Johansson, Orsa, bildkonstnär Maria Backman, Stockholm, bildkonstnär Åsa Knöge, Stockholm, bildkonstnär Beata Fransson, Malmö, skådespelaren Sara Isaksson, Stockholm, regissören/mimaren Bengt Andersson, Stockholm, nycirkusartisten Klara Mossberg, Järna, dansaren Liv Severine Örnérors, Göteborg. Dessutom får Grafikskolan i Stockholm 20 000 kronor

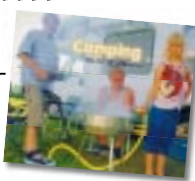

BÖCKER

Camping – vem, hur och varför
av Leif Eriksson

Folklivsfakta/ **IIII**

Från ryggåstält till husbil, kylväska till gasolkök. Vardag och fest, historia och nutid. Bäst är instruktionen för att resa förtält (fråga experten i vagnen bredvid, det kostar bara en kopp kaffe) och Al-Ko Geomatic, en stabiliserande husvagnskoppling med två kuler. Bilderna och presentationen kunde dock varit bättre. **D**

Granatklockorna i Myitkyina
av Jesper Bengtsson

Reportagebok/ **IIII**

Lärorikt och intressant om Burma. Med avstamp i 1800-talsmissionären Ola Hansons levnadsöde, får man följa Burmas omtumlande utveckling och dess människor, från då till nutid. **MF**

Morden i Buttle
av Annika Bryn

Deckare/ **I**

Ledig polis bedriver Kalle Blomkvist-spaningar och avslöjar pedofil-härva på Gotland. Amatörmässigt på alla vis. **AS**

MATLÅDAN

Citronmarinerad makrillfilé med bladspenat och färskpotatis

● 4 färska makrillfiléer

● 1 msk citronpeppar

● 1 dl fiskbuljong

● 1 dl vitt vin

● 200 gr tinad bladspenat

● 1 hackad gul lök

① Lägga makrillfiléerna i buljong/vin/kryddan och låt marinera två timmar.

② Blanda därefter 2 dl ströbröd med 2 dl vetemjöl. Panera makrill-

filéerna på båda sidor och stek knapriga och fina i smör. Salta och peppra.

③ Lyft ur filéerna ur stekpannan, tillsätt lök och låt svettas i en minut. Tillsätt bladspenat och rör om. Salta och peppra. Lägga upp på tallrik och servera med nykockt färskpotatis.

MICKE SELANDER

www.byggnadsarbetaren.se

Rörjobb lockar akademiker

Utbildning/En femtedel av de antagna till rörmokarskolan Plumbing Academy i England är kvinnliga akademiker.

Det berättar Daily Telegraph som bland annat talat med Kate Saxby, högskoleutbildad i geografi, som har

en ny karriär i sikte. Hon har betalat cirka 87 000 kronor för en 20-veckors kurs i rörläggning.

Hon är nöjd med den intellektuella utmaningen.

– Rörrökande ställer krav på förmåga att lösa problem och på fysik-kunskaper, säger hon.

MÖTEN & SÅNT

SYDOST

Rådjursvägen 1, Växjö,
tel 0470/75 35 30 fax
0470/202 19

Tingsrydsektionen:

familjedag fre 11 aug,
kl 18. Mårdslycke
Camping.

KALMAR

Radärvägen 9, tel
0480/42 90 90 fax
0480/510 11

Kalmarsektionen:

sekt.möte ons 16 aug,
kl 18.30. Ekudden.

Hultsfredsekt: sekt.

möte mån 14 aug, kl
18.30. Plats: se anslag

VÄRMLAND

Posthornsgatan 8,
Karlstad, tel 054/87 58
00, fax 054/83 47 42

Karlstadsektionen:

sekt.möte tor 17 aug,
kl 17. Bygg 29:an.

SYR

Svenska Yrkesdykarens
Rikssammanslutning, tel
08/728 49 03

Rikskonferens den
21-22 aug. Rönneber-
ga kursgård, Lidingö.
Kontakta din avdel-
ning för info.

”...karriär, ett ord som för mig ändrat klang, det var suspekt ända tills jag insåg att man måste vara karriärist om man vill uträtta något som man anser vara livs-viktigt.”

Tomas Bolme, stridbar skådespelare (TCO-tidningen)

CITAT

”Vi har skapat ett samhälle där det är helt legitimt att kräva att av vissa människor, som politiker, och kungen, att de aldrig ska göra fel.”

Marie Carlshamre, EU-parlamentariker (fp), Fi-politiker (G-P)

”I USA är det inte speciellt svårt att sänka kostnaderna, man kan säga upp folk till låg kostnad.”
Stuart Graham, Skanska-vd (Di)

”Jag älskar att bo i England, och jag älskar den här stan. Der är

PRESSENS BILD

tre saker jag kunde vara utan: trafiken, vädret och tidningarna.”

Sven-Göran ”Svennis” Eriksson, londonbo (Passion)

”Man är ständigt på en fest – andra människors fest. Det är inte helt fel plats att vara på.”

Håkan Hellström, artist som älskar turnélivet (Diego)

”Alltför många forskare hittar sina forskningsproblem i tidskrifterna i stället för i verkligheten, vilket gör att de riktar in sig på att skriva för sina kolleger.”

Magnus Henreksson, ekonomiprofessor (Di)

annons Nordea

annons Hultafors

KENNETH PETTERSON

"Med lite träning går det nog". Servicemontören Kent Waher prövar den klättrande kärren som Rune Östmans (t h) företag SVG konstruerat.

Kärren klättrar med tung last

● **Tunga värmepumpar och pannor är vvs-montörens mardröm. Med den här nya svensktillverkade kärren klarar en person jobbet själv.**

Kärren, som kallas StairAnt, arbetar med hävstångsprincipen med tre ramar som är skjutbara sinsemellan. De höjs och sänks med hydrauliska armar via styrspakar.

Kent Waher, servicemontör hos Rörteknik i Östersund, prövade den nya kärren för att lasta en luftvärmepump som väger 170 kilo. Normalt brukar de använda en vanlig pirra för tunga transporter, men den är besvärlig, speciellt i trappor.

– Då får vi vara tre, fyra stycken som hjälps åt att lyfta, steg för steg. Det är med livet som insats, en bergvärmepump väger uppemot 300 kilo. Äldre gjut-

järnspannor väger omkring 400 kilo, de måste vi montera isär.

Lasten spänns fast i kärrens fyra fästöglor, som sticker ut på sidorna. Vid lastflaket ställs kärren i vertikalläge, varpå hjulen hissas upp till strax över flakantens nivå. Därefter lutas kärren bakåt så att hjulen vilar på flaket. Då hissas lasten upp tills dess tyngdpunkt hamnar mitt ovanför hjulen.

Slutligen höjs kärrens fot tills den går fri strax över flakkanten varefter kärren rullas in på flaket. Hjulen har bromsar som hindrar kärren från att rulla framåt. När bromsarna är aktiverade kan den bara rullas bakåt.

Som tillbehör finns större hjul som bättre klarar belastning på t ex mjuka gräsmattor.

Trappklättring sker på samma sätt: hjulen hissas upp

ett par, tre trappsteg och kärren lutas tills hjulen vilar på trappsteget, varefter lasten höjs tills den balanserar ovanför hjulen. Därefter höjs kärrens fot och ställs på trappsteget under hjulen. På så sätt klättrar kärren stegvis i trappan.

Kärren har utvecklats av företaget SVG i Oviken i Jämtland, där den även tillverkas. Det finns liknande kärror på marknaden,

bland annat den kanadensiska Power Mate som Byggnadsarbetaren berättat om (nr 11/05). Denna klarar också maximalt 500 kilo och arbetar även den enligt hävstångsprincipen.

Skillnaden är att Power Mate har en gängstång, medan den här kärren arbetar med hydraulik som ger tre rörelser mot en för den kanadensiska kärren.

– Den lyfter lasten med hjulen, den lyfter lasten i förhållande till hjulen och lyfter lasten i förhållande till stödfoten, förklarar uppfinnaren Mats Mattsson.

KENNETH PETTERSON

HAR DU EN BRA GREJ?

Ring 08-728 49 70

GREJER & GREPP PÅ INTERNET

www.byggnadsarbetaren.se

PASSA PÅ ATT SAMLA ENERGI

Sommarvärmen har kommit och tågen går mera sällan än vanligt på grund av att det blir solkurvor i rälsen.

Är det sommarstugan, husvagnen, charterresan eller fjällvandringen som lockar till semestern?

Och man behöver inte åka till Lübeck för att uppleva hansastadens charm. Gamla stan i Stockholm eller Visby är exempel i Sverige. Ett annat – nybyggt – är Jakriborg mellan Lund och Malmö. Ett bostadsområde med speciell arkitektur. Låg bebyggelse, starka färger, skarpt brutna tak och inslag av trä utanpå husen. Kulterstenar och små torg kompletterar bilden där trånga gränder, vackra innergårdar och tidstypiska skyltar på fasaderna ger en "kontinental" känsla.

Av betydligt modernare snitt är förstås Turning Torso i Malmö. Det är Östersundsregionens nya landmärke. HSB:s hus är sprunget ur en skulptur, en spännande byggnad av kuber som vrider sig mot vattnet och omvärlden. 190 meter högt, ritat av den spanske konstnären, skulptören och civilingenjören Santiago Calatrava.

Besök gärna Göteborg med Världskulturmuseet som i dialog med omvärlden är en mötesplats, som genom olika upplevelser verkar för att människor känner sig hemma över gränser, litar på och tar ansvar för en gemensam global framtid i en värld i ständig förändring. Intill museet ligger Universeum. Det är ett bra tillfälle för den nyfikna barnfamiljen och andra att utforska

naturvetenskap och teknik – allt från hajar och regnskog till spännande experiment.

Njut av de svenska fjällen. Eller skogarna i Småland eller Värmland. Insjöarna som finns överallt. Eller den vackra skånska slätten med närheten till kontinenten.

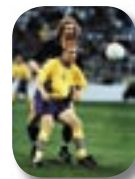
Res ner till Danmark med Bornholm, Polen eller Tyskland. Där finns Rügen, landets största ö – ett behagligt resmål. Där kan man

uppleva skön och orörd natur, medelhavsliknande strandpromenader, små mysiga byar och otalet sevärdheter. Upplev vackra vyer, god mat och dryck. Eller åk över Östersjön till Åland, Finland eller något av de baltiska länderna.

Oavsett resmål – hängmatta, filt eller brassestol – är semestern ett

tillfälle att umgås med familj, och vänner. Att läsa en god bok, lyssna på bra musik. Jag föredrar Ulf Lundell – på cd och i bokform – och Lars Winnerbäck.

Europa är en kontinent som står öppen för alla sinnen. Vad jag vill säga är att man inte behöver resa långt för att få semester i lugn och ro. För snart kommer allvaret tillbaka. Med ett stundande val där alla krafter behöver samlas, och därefter en avtalsrörelse där villkoren blir minst lika hårda. Så passa på nu i sommar att samla energi! ●

HANS TILLY
förbundsordförande

Telefon 08- 728 48 10
Mobil 070-552 67 40

E-post hans.tilly@bygggnads.se

TILLY TYCKER TILL...

... OM ARBETARPARTIET

● Moderaternas chefsekonom Anders Borg har ordagrant sagt att en del fackförbund som Teater och Byggnads kommer att få höjda avgifter och kanske också i de fackföreningarna färre medlemmar. Med anledning av Borgs och moderaternas utspel finns det bara en sak att tillföra för min del. Det finns bara ett arbetarparti. Och det är socialdemokraterna.

... OM LÄGENHETS AFFÄREN

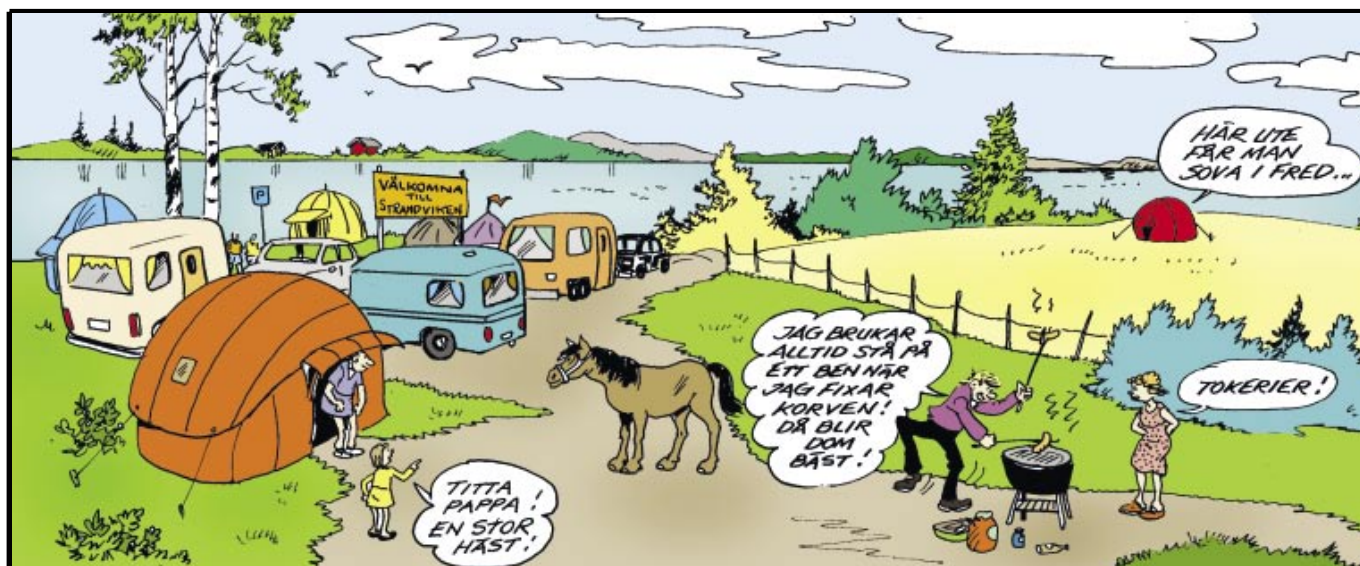
● Före detta bostadsminister Lars-Erik Lövdén, numera landshövding i Hallands län, har fått köpa loss sin hyresrätt i Stockholm till ett bra pris. Lena Mellin skriver i Aftonbladet: "Lars-Erik Lövdéns lägenhetsklipp är en klassisk politikerskandal. Han sa en sak. Men gjorde något helt annat." Min fråga är om det ska vara lovligt att så radikalt ändra politiskt inställning från en tid till en annan?

... OM MODERAT IDEÁRV

● Göran Persson har förskingrat det socialdemokratiska arvet, säger Fredrik Reinfeldt. Men hur är det med moderaternas idéarv? Hur många bland moderaterna är det som känner igen sig i Fredrik Reinfeldts och Anders Borgs nya så kallade moderata arbetarparti, med nygammal ideologi? Till syvende och sist är moderaterna samma gamla högerparti som tidigare. Jag tror inte de kan locka till sig fler väljare med dåliga idéer.

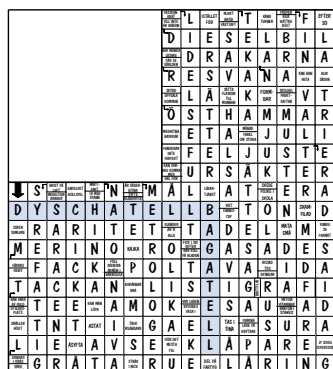
NÅGOT ATT RÄKNA MED	↓		PLYMOUTH MODELL FÄGEL	↓	HAND- BOLLS- GÅNG	KVÄLLS- UNDER- HÅLLNING	↓		ÄR HOPPET FÖR DE SOM HOPPAT	↓	LIGA FÖR LÅNGA GÖRA GLAD	↓	HJÄLP- REDA GAUSS	↓	FLOD- MYNNING MOTSTÅNDS- APPARAT	↓
→						SNABB- MAT										
MARKNAD MED FÅ SÄLJARE									FÖR- KUNNARE RINGAR							
						LEDDE ARAFAT VÄRDA				REKLAM PRO- NOMEN			SKRÄMSEL- SKOTT STAD I NORRBÖT.			
→				STYCKE AV STÖRRE DIKT ENGELSMAN								↓	SKOJA			
FLICKA MALMÖ- KLUBB TÄLLHED																
HERRE			SLAVEN HUR LAND I SYDAMERIKA				↓		HOLLÄNSK FRIHETS- HJÄLTE							ÖDSLIG OCH ENSIDIG TERRÄNG DÄR MAN KAN SE HÄGRINGAR
					GLOB HAR JU SJOVANA					SVENSK TENOR KAN LEDA TILL DIKET						
→									ARTIST OCH ORDADE AROS						SLASK SJUNKA IHOP	
PRICKAS PÅ KARTAN VINNAR SVENSKAR	↓		SNOPPAS AV LANTLIGT ORGAN													
INJEKTION						STAD I ÄLVSBORGS- LÄN					SAMLAR LÄRARE	↓	KOMPANI		KAN GE HUVUDBRY	
						NATUR- LIG KAM		MINERAL- MASSA FRISERAS					POJKE FLYTKROPP FÖR MIN- SVEPNING			
→					HAR FOT- FÄSTE KAOTISK PLATS		↓	FLYGBÄT								
BLIVT STRUKEN ÖVER HAVET	↓	SOM EX														
→			INSOL- VENS VINDISTRIKT								TRAN- FÄGEL TYSKT ÄK					FULA SIMMARE
						GALTEN GICK FÖRR I BAYERN						KÖTTTRÄTT GÅNG- ART			SJÖSVÄNG	
SVIDER I SKINNET FÄSON				→				VÄCK- LANDE KOD- SYSTEM								
→				HAR LAPP FÖR ÖGAT		PARTI KRYPP IN										
										DRIVS AV ORO UTROP						
FALLER OFFRET FÖR																
→				TOPPAR I SCHWEIZ			FÖRBJÖDS 1979				DRAG I EUROPA				HABIT	↓
									FICK KUNGA- HUSET ATT SKRATTA							
BRYGGA RADIUM			IS- RÄNNAN													

TOG LIVET AV FOLK	↓	↓	AVIKELSE VÄGSPEL	SMÖRJR MAN MED	↓	KAN JU HON HETA	↓	VAJAR I VINDEN GARFUNKEL	KRITISERA	↓	UT- HÄLLIGA	↓	SKALL VARA FRIKTIONS- LÖS HERR OPEL	MYNNAR I MÅLAREN
→											TIDS- ANGIVELSE PÅ SJÖN			
FRAMFÖRS SOLO						HAR VARIT SARGAD					SKRITTA GÖRA SVAGARE			
SKJUTA BOM						SPELA TEATER GÖR EN ROLL					JUST NU			
TRAKTAT				ASTAT KAN FASAD BLI			KAN MAN PÅ SIG	SJÖ I JÄMTLAND		STOPPAD DYNA BJUD- NINGEN				
SATT FAST	↓		SAKNAR KRONBLOM VÄNING			→			BABYSOCKA				ÄR STARKA	
→						NEGATION PÅLAGA					BRÄNSLE PRO- NOMEN			OVANLIG
NAMN- LULL		KORT FÖR CYPERN		UTSIKTER VANLIG I FÖRHAND- LINGAR								STAD I BIBELN EDGAR ALLAN		
	↓							TAR AV SIG ALLT						
	SKYDD													
								VILL NYFIKEN			VILDA KATTER			
→														
HAR PLATS FÖR MÅNGA PLAN		KÅSERADE I DN				VASS PÅ YTAN	→	FÖRN- TIDA GERMANER						JP 2006 ©PERSSON

VINNARE I BILDKRYSS 7

blev Arne Pettersson, Blackstad, Toni Arkanius, Stigtomta, Stig Jansson, Ervalla, Solveig Larsson, Båstad, Nils Karlsson, Enskede, Gunne Petersson, Laholm, Ellen Burman, Jokkmokk, Lars Sirberg, Söderala, Elisabeth Dahkvist, Kramfors, John Ljungqvist, Borås, Börje Sjöberg, Malmö, Bengt Andersson, Norrköping, Leif Svedberg, Fritsla, Bertil Jannes, Boda Kyrkby samt Karin Jansson, Valskog, vilka får var sin dubbeltrisslott.

BILDKRYSS #10

Dragning den 30 augusti. 15 med rätt lösning vinner var sin dubbeltrisslott med chans att få upp till 7,5 miljoner kronor. Sänd lösningen till Bildkryss 10, Byggnadsarbetaren, Box 19615, 104 32 Stockholm.

Namn.....

Adress.....

Postadress.....